

เอกสารประวัติศาสตร์จากคดีสวรรคต

รวบรวมโดย สุพจน์ ต้านตระกูล

๒๕/๕๕๕ ม. ๑. ๔๕

รัฐประหาร ๘ พ.ย. ๕๐ ที่นำโดย พล.ท. ผิน ชุณหะวัณ และคณะโค่นล้มรัฐบาล พล.ร.ต. ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ได้อำนาจเหตุผลในการรัฐประหารหลายประการ รวมทั้งอ้างว่า “ต้องการคลี่คลายกรณีสวรรคตให้ชาวกระจำง”

ดังนั้น เมื่อคณะรัฐประหารได้เข้ามากุมอำนาจรัฐแล้ว โดยมีพรรคประชาธิปัตย์ของอภิสิทธิ์ชนเป็นตัวแทน พรรคประชาธิปัตย์จึงได้แต่งตั้ง พล.ต.อ. พระพิณิจจนคดี (นามเดิมว่า นายยก เช่ง) พี่ชายของ ม.ร.ว. เสนีย์ และ พล.ต.อ. ศึกฤทธิ์ ปราโมช (ผู้นำพรรคประชาธิปัตย์คนสำคัญในขณะนั้น) ที่ออกจากราชการไปแล้ว ให้กลับเข้ามารับราชการประจำกองกำกับการกอง ๒ กองตำรวจสันติบาล ขณะนั้นมียศเป็น พล.ต.ต. และได้รับแต่งตั้งให้เป็นประธานกรรมการสอบสวน *กรณีสวรรคต*

ครั้นแล้วพล็อตเรื่องแผนการปลงพระชนม์ ก็ได้ถูกกำหนดขึ้นเมื่อ พล.ต.ต. หลวงแก้ว พาลชน หัวหน้าพนักงานสอบสวน ได้ไปขุดเอา นาย ตี ศรีสุวรรณ ผู้เป็นญาติมาพบปะกับ พล.ต.อ. พระพิณิจจนคดี

จนกระทั่งพนักงานสอบสวน สอบสวนแล้วเสร็จไปตามพล็อต และส่งสำนวนสอบสวนให้อัยการดำเนินการฟ้องร้องตามกระบวนการยุติธรรม จนในที่สุด ทำให้ผู้บริสุทธิ์สามคนถูกตัดสินประหารชีวิต และทำให้นายปรีดี พนมยงค์ และ เรือเอก วัชรชัย ชัยสิทธิเวช ต้องระทมขมขื่น

โดยที่คดีนี้เป็นคดีประวัติศาสตร์ที่สำคัญยิ่งที่พวกมือถือสากรปากคาบคัมภีร์ประชาธิปไตยใช้เป็นเครื่องมือทำลายล้างนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามอย่างไร้คุณธรรมและสกปรกชั่วช้าที่สุด แม้ในทุกวันนี้ การโฆษณาหลวงโลกในคดีสวรรคต ก็ยังกระทำกันอยู่ไม่หยุดหย่อน ซึ่งอาจทำให้เยาวชนในปัจจุบันหลงเข้าใจผิดไปตามโฆษณาโกหกนั้น อันเป็นการฝ่าฝืนสังจะทางประวัติศาสตร์ที่น่าละอาย

ในฐานะที่ผู้เรียบเรียงเรื่องนี้ สนใจในประวัติศาสตร์ และได้ศึกษาค้นคว้าคดียุทธคดีจากเอกสารทางราชการมามากพอสมควร ทั้งจากเอกสารของศาลที่เป็นคำให้การของพยานโจทก์-จำเลย และคำพิพากษาทั้ง ๓ ศาล รายงานการประชุมรัฐสภา แถลงการณ์ของกรมประชาสัมพันธ์ (เดิม คือ กรมโฆษณาการ) และกรมตำรวจจึงได้เรียบเรียงเรื่อง “พล.ต.อ.

พระพิณิจชนคดี กับ แผนการปลงพระชนม์” ขึ้นมาจากข้อมูลที่อ้างอิงได้ดังกล่าวข้างต้น เพื่อรักษาไว้ซึ่งข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ในฐานะนักศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ที่เคารพสัจจะ

หวังว่าคงจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ใคร่ใน สัจจะทั้งปัจจุบันและอนาคตตามสมควร

ขอได้รับความขอบคุณ

สุพจน์ ตำนตระกูล

จาก “นาย ปรีดี พนมยงค์ กับ

แผนการปลงพระชนม์ของ พล.ต.อ.พระพิณิจชนคดี”

(จดหมายตัวจริง)

วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๔๑
๑๐๐ หมู่ ๑๐๖-๐๖๖

๒๖ เมษายน ๒๕๔๑

เรียน นายสมศักดิ์

ขอแจ้งว่า... (Handwritten text describing a situation or agreement, mentioning dates and names like 'นายสมศักดิ์')

วันที่... (Handwritten text, possibly a date or reference to a previous document)

ขอ... (Handwritten text, possibly a request or statement)

นายสมศักดิ์ (Signature area)

นายสมศักดิ์ (Signature area)

๑

จดหมายขอขมาของนาย ตี ศรีสุวรรณ

(สำเนาจดหมายขอขมาของนาย ตี ศรีสุวรรณ)

บ้านเลขที่ ๒๓๙๖ ถนนพหลโยธิน
กรุงเทพฯ

๒๕ มกราคม ๒๕๒๒

เรียน นายปริตี้ ที่นับถือ

นาย ตี ศรีสุวรรณ เป็นพ่อตาของผม ขอให้ผมเขียนจดหมายถึงท่าน นายตีเขียนจดหมายไม่ได้ เมื่อครั้งไปให้การที่ศาลก็ได้แต่เซ็นชื่อตัว ต. และพิมพ์มือเท่านั้น นายตีจึงให้ผมซึ่งเป็นบุตรเขย เขียนตามคำบอกเล่าของนาย ตี เพื่อขอขมาลาโทษต่อท่าน นายตีให้การต่อศาลว่า นายปริตี้ นายวัชรชัย นายเฉลียว นายชิต นายบุศย์ ไปที่บ้านพระยาศรยุทธ ข้างวัดชนะสงคราม เพื่อปรึกษา ลอบปลงพระชนม์ในหลวงรัชการที่ ๙ แต่ไม่เป็นความจริง นายตีเอาความไม่จริงมาให้การต่อศาล เพราะพระพินิจได้เกลี้ยกล่อมว่าจะให้เงินเลี้ยงนายตีจนตาย เมื่อให้การแล้ว พระพินิจให้นายตี ๕๐๐-๖๐๐ บาท และให้นายตีกินอยู่หลับนอนที่สันติบาล ประมาณ ๒ ปีเศษ เติมพระพินิจ บอกว่าจะให้สองหมื่นบาท เมื่อเสร็จคดีแล้ว พระพินิจก็ไม่จ่ายให้อีกตามที่รับปากไว้ เวลานี้ นายตีรู้สึกเสียใจมากที่สุดที่ทำให้ ๓ คนตาย และนายปริตี้ กับ นายวัชรชัย ที่บริสุทธิ์ต้องถูกกล่าวหาด้วย นายตีได้ทำบุญกวาดน้ำให้กับผู้ตายเสมอมา แต่ก็ยังเสียใจไม่หาย เคียดขี้มีอายุมากแล้วอีกไม่ช้าก็ตาย จึงขอขมาลาโทษ นายปริตี้ นายวัชรชัย นายเฉลียว นายชิต และนายบุศย์ ที่นายตีเอาความเท็จมาให้การบริกปร่า ขอให้โปรดให้ขมาต่อนายตีด้วย

ข้อความทั้งหมดนี้ ผมได้อ่านให้นายตีฟังต่อหน้าคนหลายคนในวันนี้ เวลาประมาณ ๑๑ น.เศษ และได้ให้นายตีพิมพ์ลายมือนายตีต่อหน้าผมและคนฟังด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

เลื่อน ศิริอัมพร

ต. (พิมพ์ลายมือนาย ตี)

๒

บันทึกพระยา ศรยุทธเสนี
เอกสารท้ายฟ้อง

(สำเนา)

๓๑ ถนนจักรพงษ์

๘ ต.ค. ๒๔๑

เรียน คุณหลวง อรรถกิติกำจร

ตามจดหมายของคุณหลวงลงวันที่ ๑ เดือนนี้ ขอทราบความจริงเกี่ยวกับเรื่องที่ผมให้การ ได้แก่เจ้าพนักงานสอบสวนนั้น ผมไม่ได้ใส่ร้ายหลวงประติษฐ์อย่างใดเลย เรื่องของความจริง เป็นอย่างไรนั้น เป็นเรื่องยืดยาว จึงได้เขียนเป็นบันทึกส่งมาให้ท่าน ขอให้โปรดเห็นใจความจำเป็นของผม และได้โปรดช่วยปรับความเข้าใจกับผู้หลักผู้ใหญ่บางคนด้วย จะขอบคุณมาก บันทึกที่ส่งมานี้ ขอให้ถือเป็นความลับอย่างกวดขัน แต่สำหรับคุณหลวงผมวางใจ จึงได้ส่งมา เมื่ออ่านเสร็จแล้วโปรดส่งคืน

ด้วยความรักนับถือ

ก.ป. ศรยุทธเสนี

(ลับ-เฉพาะ)

บันทึก เรื่อง ที่ต้องเป็นพยานในกรณีสวรรคต

วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๑ เวลาประมาณ ๐๙.๐๐ น.เศษ นายเสถียรชุกชาย มาบอกว่า ตำรวจสันติบาลขอให้นายเสถียรชุกไปทำการตำรวจ และหาหรือว่าจะจะไปหรือไม่ ข้าพเจ้าได้เชิญตำรวจเข้ามา ถามว่าจะให้นายเสถียรชุกไปหรือไม่ ตำรวจผู้นั้นแจ้งว่าไม่ทราบ พระพินิจฯ ให้มาเชิญไป ข้าพเจ้าก็อนุญาตให้ไป และให้ภรรยา นายเสถียรชุกไปด้วย ทั้งสองคนไปก็บรรดของตำรวจ

ข้าพเจ้าไม่นึกเลยว่า จะเกี่ยวกับกรณีสวรรคต สงสัยไปในทางเรื่องส่วนตัวของนายเสถียรชุก เพราะเด็กคนนี้มีก็มีเรื่องมากวนใจเสมอ เลยเดาไปถึงเรื่องที่เคยอ่านข่าวหนังสือพิมพ์ว่า เขาไปเกี่ยวข้องกับสมาคมกรรมกร

ราวเที่ยง นายเสถียรชุกกลับมา เล่าว่า คุณป้าน่าจะต้องเกี่ยวข้องกับกรณีสวรรคต ตำรวจเขาเรียกนายดีออกมายืนยันว่า หลวงประดิษฐ์และพวก ได้มาประชุมวางแผนปลงพระชนม์ที่บ้าน เวลานั้นถึงเวลารับประทาน ข้าพเจ้าจึงยังมีได้ซักถามอะไรต่อไป เมื่อกินข้าวแล้วจะรีบไปธุระเสียก่อน ทั้งนี้เพราะตนเองนึกว่า ดนบวิสุทธิ กินข้าวแล้วก็ไปวัดชนะสงคราม ไปนั่งเป็นประธานในการเทศน์มหาชาติ เก็บเงินซ่อมแซมวัดซึ่งถูกระเบิดในการสงคราม

ประมาณ ๑๕.๐๐ น. มีคนไปตามว่า พระพินิจฯ ให้ตำรวจมาเชิญไป ก็กลับบ้านขึ้นรถส่วนตัวไปกับนายตำรวจคนหนึ่ง ภายหลังทราบว่าเป็น พ.ต.ต. นายราชภัคดี

เดินเข้าไปทางเรือนชั้นเดียวหลังที่ทำการตำรวจสันติบาล พอขึ้นบันไดก็แลเห็นนายดีและน.ส.ทองใบ นั่งอยู่ที่ม้ายาวเฉลียงริมบันไดกับตำรวจอีก ๒-๓ คน ก็ร้องทักออกไปว่า นายดี, ทองใบมาอยู่ที่นี้ด้วยหรือ? แล้วก็เดินเข้าไปหาพระพินิจฯ และ หลวงแผ้วฯ ซึ่งนั่งอยู่ที่โต๊ะกลางห้อง พระพินิจฯ เชิญให้นั่ง ก็นั่งลงตามที่เขาเชิญ

พระพินิจฯ เริ่มถามถึงสุขทุกข์ก่อน แล้วก็ถามว่า นายดีเคยอยู่ที่บ้านหรือ ตอบว่า เคยถามว่า เคยรู้จักกันมาก่อนหรือ? ตอบว่า แต่ก่อนไม่รู้จัก มารู้จักเมื่อเริ่มจะทำไม้หมอน นายแมน จันทวานิช เป็นคนพามาให้รู้จัก ถามว่า นายแมนฯ อยู่ที่ไหน ตอบว่า นายแมนฯ เป็นเจ้าของแพ ท่าเรือแดง อยู่ที่ตลาดมโนรมย์หรือคู้งสำเภา ถาม บ้านนายแมนฯ อยู่ที่ไหน? ตอบว่า อยู่ที่ตลาดหลังแพท่า ถาม อ.ภ.อะไร จ.ว.อะไร? ตอบ อ.ภ.มโนรมย์ จ.ว.ชัยนาท นายดีฯ บ้านอยู่ที่ไหน ตอบ อยู่ปากน้ำโพ ถาม นายดีมาอยู่ด้วยเมื่อไร ตอบ ราว ๔-๕ เดือนก่อนคุณแม่ถึงแก่กรรม ถาม การ

ค้าไม้หอมเข้าหุนกันหรืออย่างไร ตอบ ไม่ได้เข้าหุน ตกลงว่าจะแบ่งให้บ้างเมื่อได้กำไร ใช้เป็นคนวิ่งเดินหาคนรับตัดไม้ส่งให้ ก็เลยเล่าให้ฟังว่า หาได้รายเดียว คือ ราย พ.ต.หลวงขจรกลางสนาม ซึ่งเป็นเขยน้อยเขยใหญ่กับนายดี เอาเงินล่วงหน้าไป ๓๐,๐๐๐ บาท โดยมีนา เป็นการันตี ตัดส่งไม่ได้เลยสักท่อน ต้องไปขอ เลิกสัญญา กับ บริษัทนพคุณ ซึ่งเบิกเงินเข้ามา ถูกปรับปีละ ๒๐,๐๐๐ บาท เป็น ๕๐,๐๐๐ บาท สัญญาจะผ่อนใช้ ครบสัญญาก็ไม่ผ่อน ต่อ มาใช้นายดีฯไปซื้อไม้หอม ทางสองพี่น้อง จ.ว.สุพรรณบุรี ไป ๒ คราว ขาดทุนหลายพัน บาท ไปเลือกไม้เลวๆมา ถูกคัดออกหลายท่อน จึงเลิก ไม่ค้าต่อไป

ถาม นายดีฯออกจากบ้านเมื่อไร? โกรธกันหรือเปล่า? ตอบ เห็นจะโกรธ เพราะเมื่อจะ กลับขอเงิน ๒๐๐ บาท ให้ไป ๕๐ บาท ไป แล้วก็ไม่กลับมาตอนปลายครั้ง ๑ มาช่วย พูดว่า หลวงขจรฯจะขอให้ ๓๕,๐๐๐ บาท ถ้า ตกลงจะใช้ทีเดียวหมด ตอบไปว่าถูกปรับตั้ง ๒๐,๐๐๐ บาท และยังขาดทุนค่าไสหุ้ยและอื่นๆ อีก ลดให้ไม่ได้ ตั้งแต่นั้นก็ไม่เคยมาอีกเลย ถาม ทราบไหมว่าเมื่อไปแล้วไปอยู่ที่ใด? ตอบ ทราบว่าไปทำไม้อยู่กับหลวงขจรฯ ถามว่า น.ส.ทองใบมาเป็นคนใช้นานเท่าไร? ตอบว่า ราว ๒-๓ ปี ออกไปราว ๑ ปีไปเป็นคนใช้ที่อื่น ซึ่งทราบจากคุณหญิงว่า เขาให้ค่าจ้างสูงกว่า

ต่อจากนี้ก็ถามว่า คุณแม่ถึงแก่กรรม เมื่อไร? ตอบว่า จำไม่ได้ และย้อนถามพระ พินิจฯไปว่า เมื่อทำบุญ ๗ วัน คุณพระก็ไป คุณพระจำได้ไหม? พระพินิจฯตอบว่า ผมก็ จำไม่ได้ นึกขึ้นได้ ก็ตอบไปว่า ขอผมกลับไป

บ้านเดียว จำได้ว่าผมโน้ตไว้ คุณพระพินิจฯก็ ให้กลับมา จึงเอาสมุดบันทึก และประวัติย่อ ส่วนตัวที่บันทึกไว้ไปด้วย เมื่อกลับก็แจ้งให้ ทราบว่า คุณแม่ถึงแก่กรรม วันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๔๘๙ (ในหลวงสวรรคตวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๔๘๙ ห่างกัน ๔ เดือน)

ต่อจากนี้ก็ถามว่า หลวงประดิษฐ์ฯเคยมา บ้านบ้างไหม? ตอบว่า เท่าที่จำได้ เคยมาหน เดียว เมื่อแต่งงานลูกสาว หลวงธำรงฯเคย มาไหม? ตอบว่า เคยมา เมื่อทำบุญ ๗ วัน คุณแม่ นายทองอินทร์เคยมาไหม? บอกว่า ไม่เคยมาเลย นายจำลองเคยมาไหม? ตอบ ว่า ไม่เคยมา ถามซ้ำว่า พวกนี้รู้จักกันมานาน ทำไมไม่เคยมาบ้างหรือ? ตอบว่า รู้จักกันแต่ เพียงเวลาไปประชุม นอกสมัยประชุม ไม่เคย ไปมาหาสู่เลย เฉพาะคุณทองอินทร์มีการกิน ใจกันอยู่บ้าง และภายหลังสงคราม รู้สึกว่าเขาใหญ่โตขึ้น ก็เลยไม่มีใครพูดจากัน

ถามว่า รู้จัก ร.อ.วัชรชัยไหม? ตอบตาม ตรงว่า เด็กคนนี้รู้ พ่อแม่ทางภรรยาที่คุ้นเคยกัน ภรรยาวัชรชัยก็คุ้นเคยกัน พ่อแม่วัชรชัยก็ คุ้นเคยกันมา แต่วัชรชัยไม่ใคร่ไปมาหาสู่

ถามว่า รู้จักนายชิต นายบุศย์ไหม? บอก ว่า ไม่เคยรู้จัก เคยเห็นรูปในหนังสือพิมพ์ ๑ ครั้ง บัดนี้ก็จำไม่ได้

ถามว่า หลวงเชวงฯเคยมาไหม? ตอบว่า ไม่เคยมา ถามว่า ก็อยู่พรรคเดียวกันทำไมไม่ ไปมาหาสู่กันบ้างหรือ? ตอบว่า ถ้าเกี่ยวกับงาน ของพรรคก็ไปพูดกันที่ทำการพรรค ถ้ามีอะไร ส่วนตัวก็หาโอกาสพบกันที่อื่น เพราะต่างคน ต่างมีงานทำ

ถามถึง นายเจสึยวเคยมาไหม? ตอบว่า ไม่เคยมา คุยกันบ้างที่สภาเท่านั้น ต่างยืนยันว่า

พวกนี้เคยมาที่บ้านเจ้าคุณเสมอ ทำไมเจ้าคุณบอกว่าจำไม่ได้ ถ้าไม่จริง ๒ คนนี้จะเอาอะไรมาพูด เขาบอกว่าพวกนี้ได้มาประชุมวางแผนการปลงพระชนม์ที่บ้านเจ้าคุณ ทั้งสองคนเท่าที่ผมสอบสวนแล้ว ก็เคารพและคิดถึงบุญคุณเจ้าคุณอยู่ เมื่อได้ให้การไวยังกราบไหว้ผมว่าขออย่าให้เจ้าคุณต้องเกี่ยวข้องด้วยเลย ท่านเป็นคนดีมาก และให้ที่พักกินอยู่หลับนอนดังนี้ ถ้าไม่จริง มันจะเอา อะไรมาพูด นายดีแกกว่าเจ้าคุณยังจำได้ เจ้าคุณปฏิเสธว่าจำไม่ได้ จะให้ผมเชื่ออย่างไร? เวลานั้นเป็นประธานทำไมจำข้อบังคับได้แม่นยำ ตอบว่า เรื่องข้อบังคับสภานั้นเอามาเทียบกันไม่ได้ เพราะหน้าที่จะต้องดูไว้ให้ขึ้นใจ ส่วนเรื่องพันนี้ไม่มีกัณจะจะมีผู้มาถาม จึงไม่สนใจ และพูดต่อไปว่า ที่จริงนั้นรู้สึกว่าคุณจำไม่ได้มาแต่อายุย่างขึ้น ๕๒ แล้ว จึงได้หาทางลาออกจากราชการตั้งแต่อายุ ๕๔ ซึ่งยังไม่ครบเกษียณอายุ

ตอนนี้นายตำรวจผลัดกันมาช่วยพูดและชี้แจงหลายคน รวมทั้งพระพิณิจด้วย ยังไม่มีการจด

พระพิณิจกล่าวว่า เรื่องนี้ผมได้ตรงมานาน โดยผมนับถือเจ้าคุณ และทราบว่าเจ้าคุณเป็นคนดี ไม่ใคร่เอาเรื่องอะไรกับใครที่ต้องมาพัวพันด้วย คงจะกลัวอิทธิพลหลวงประดิษฐ์ ผมทราบมานานแล้ว แต่ที่เก็บนิ่งไว้เป็นคนสุดท้าย ก็เพื่อจะหาทางช่วยเหลือผมได้ไปปรึกษานายทหารผู้ใหญ่ทั้งบกทั้งเรือแล้ว ท่านเหล่านั้นแนะนำว่า เมื่อเรื่องปรากฏเช่นนี้ ก็ต้องจัดการไปตามทางการ แต่ให้หาวิธีให้ผ่อนหนักให้เป็นเบาบ้าง ถ้าเจ้าคุณยังปฏิเสธอยู่อย่างนี้ ก็จะต้องเป็นจำเลยในฐานสมรู้ร่วมคิดด้วย

หลวงแผ้วฯชี้แจงต่อไปว่า เจ้าคุณอย่าคิดไปฟังพวกเหล่านี้เลย ไม่มีใครที่จะกลับมีอิทธิพลให้เจ้าคุณฟังได้อีก ผมเชื่อ ๑๐๐% ว่า ในหลวงถูกลอบปลงพระชนม์เพราะพวกนี้ ผมมีหลักฐานบริบูรณ์ทุกอย่าง

พระพิณิจก็เอ่ยขึ้นว่า ผมทราบเจ้าคุณจน มีลูกก็ไม่เอาถ่าน หาเรื่องผลาญบ่อบ่อยๆ เวลาเจ้าคุณให้คุณหญิงไปค้าผ้า ผมก็ทราบ ถ้าหากต้องเป็นจำเลย เจ้าคุณก็แย่ ครอบครัวก็แย่นาเจ้าคุณนา

เมื่อพระพิณิจแห่ถึงฐานะครอบครัว ก็เลยเล่าให้ฟังว่า ความจริงผมจน ใครๆก็รู้ ยิ่งลูกมาทำหนี้ให้ ต้องรับใช้ตั้ง ๓-๔ หมื่น และขาดทุนไม่หมอนเข้าด้วย ไล่เบี้ยจากผู้รับตัดไม้ส่ง ก็ยังไม่ได้ จึงต้องกู้ยืมเอาเงินไปใช้บริษัทนพคุณเขากี่ ๕-๖ หมื่น ถ้าต้องคดีก็คงแย่น่าก็เลยพูดขึ้นว่า ความจริงผมแน่ใจว่าผมบริสุทธิ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ แต่เพื่อให้โอกาสผมทบทวนความจำสักเล็กน้อย อยากจะขอพบคุณหญิงสักหน่อย ลองถามเขาดู เขามีความจำดีกว่าผม

พระพิณิจก็สั่งให้นายตำรวจมารับคุณหญิงไป และพูดกับข้าพเจ้าต่อไปว่า เจ้าคุณรับเสียดีกว่า ผมจะกันเอาเป็นพยาน ถ้าไม่เชื่อผมๆจะเชิญ พล.ท.ผินฯ มาทำหนังสือรับรองให้หรือถ้ายังไม่แน่ใจ จะให้จอมพลทำหนังสือรับรองให้ก็ได้ ผมจะพาไป ท่านเหล่านี้เขายังส่งสารเจ้าคุณอยู่

ข้าพเจ้าก็ตอบว่า รอพบคุณหญิงก่อน พระพิณิจจึงชวนข้าพเจ้าลุกขึ้นจากโต๊ะ ขอพูดกันเป็นส่วนตัว พาลงไปทางบันไดหลัง ลงไปนั่งโต๊ะ (เวลานี้ประมาณ ๑๖.๐๐ น.เศษ) ได้ถุนเรือน ไล่นายตำรวจซึ่งนั่งอยู่ ๒-๓ คนไปหมด สั่งเอาโอวัลตินมาให้ ๑ แก้ว แล้วก็เริ่มพูดจา

เกลี้ยกล่อม ถามว่า เวลานี้ทำอะไร ก็บอกว่า เวลานี้เป็นกรรมการบริษัทอยู่ ๓ บริษัท ได้เบี้ยประชุมบ้างเดือนละเล็กน้อย บำนาญก็ได้เล็กน้อย ตั้งแต่ถูกรัฐประหารแล้ว รายได้ไม่พอจ่ายกินทุนทุกวัน ต้องขายของเก่าเลี้ยงครอบครัว ลูกก็ยังเรียนหลายคน

พระพิณิจก็เอ่ยขึ้นมา ผมจะช่วยให้จอมพลหางานให้เจ้าคุณสักแห่งหนึ่ง และผมเองก็จะพยายามช่วย อยู่ปฏิบัติเลย เรื่องจะได้เสร็จกันเสียที นี่ก็หลายชั่วโมงแล้ว

ก็ตอบว่า ก็เรื่องมันไม่จริงจะให้ผมรับอย่างไร รู้สึกละอายใจเหลือเกิน พระพิณิจก็ย้ำถึง เรื่องนายดี ก็ยังรู้บุญคุณข้าพเจ้าอยู่ และกราบไหว้ท่านขออย่าให้ข้าพเจ้าต้องเป็นจำเลย และก็ไม่โกรธเคืองอะไรเจ้าคุณ มันจะมาปรักปรำเจ้าคุณเอาอะไร

ข้าพเจ้าก็บอกว่า คุณพระอย่าเชื่อใจอ้ายตีนกนา อ้ายหมอนี่ชอบโม้ไม่เข้าเรื่องเสมออยู่กับผมมา ยิ่งอยู่ไปยิ่งรู้ว่าเป็นคนเชื่อไม่ได้ การพูดพล่อยๆ ของมันถึงกับจะให้ลูกๆ หลานๆ ผมทะเลาะจะแทงนายดีตายก็ครั้งหนึ่ง และเรื่องไม่หมอนก็เหมือนกัน รายนาที่หลวงพระเอามาการันตี เงินที่เอาไป นายดีมาบอกผมว่าเป็นนาดี ซื้อมาจากท่านผู้หญิงละเอียดย ได้ค่าเช่าพอเลี้ยงครอบครัวทุกปี และเป็นคนมีนามากเชื่อได้ ผมเชื่อเลยไม่ไปดูนาก่อนจ่ายเงิน ต่อมาเมื่อตกลงโอนให้ ข้าพเจ้าแล้ว กลับปรากฏว่าเป็นนาอยู่ในทำเลไม่ดี มีคนเช่าทำไม่เต็มพื้นที่ ที่ไม่ได้ทำทิ้งปล่อยรก

ให้ไปซื้อไม้กักรวจไม้ครบ จนผู้ซื้อคัดออกหลายร้อย กลับไปทะเลาะกับผู้ตัดไม้ออกอีกที่ข้าพเจ้าไม่ไล่ให้ออก เพราะเกรงจะรุนแรงไป นอกจากนี้ยังเที่ยวไปคุยโม้กับผู้ที่เขามา

ติดต่อว่า เป็นหุ้นส่วนกับข้าพเจ้า เรื่องเหล่านี้มาทราบภายหลังเป็นตอนๆ ฉะนั้น ตอนจะกลับบ้านจึงไม่ให้เงินตามที่ขอ

พระพิณิจก็ว่า นายดีให้การไว้ว่า ยังเคารพเจ้าคุณดี พูดกันเพียงเท่านี้ ก็พอดีคุณหญิงมาถึง พอคุณหญิงมาถึง ก็มานั่งที่โต๊ะใต้ถุน ซึ่งข้าพเจ้านั่งพูดอยู่กับพระพิณิจ พระพิณิจก็ลุกจากโต๊ะขึ้นข้างบน มีนายตำรวจคนอื่นไม่รู้จักมานั่งแทน ข้าพเจ้าก็ถามว่า จำได้ไหมว่า หลวงประดิษฐ์เคยมาที่บ้านบ้างไหม คุณหญิงตอบว่า เท่าที่จำได้เคยมาคนเดียว เมื่อคราวแต่งงานลูก ตำรวจคนนั้นก็ถามว่า รู้จักนายทองอินทร์ และนายเจสียว, นายจำลอง, นายดี (วัชรชัย) ไหม คุณหญิงว่า นายดีรู้จัก แต่ไม่คุ้นเคย นายทองอินทร์เคยพบครั้งเดียว และไม่ได้พูดกัน เมื่อกรรมการหอการค้าเชิญไปรับประทานที่หอการค้า คนอื่นที่ถามไม่รู้จัก

เมื่อถามแม่ถวิลว่า ลองนึกให้ดี นายดีแกยืนยันว่า พวกที่กล่าวนามมาแล้วเคยไปที่บ้าน แม่ถวิลว่า เอะ ถ้าไปก็คงนึกออก พอพูดเท่านั้น ตำรวจก็เชิญข้าพเจ้าขึ้นข้างบน ขึ้นบันไดหลังไปนั่งโต๊ะ ที่ซานระหว่างฝาห้องใหญ่กับครัวหรือห้องคนใช้

คราวนี้ตำรวจมานั่งอยู่ด้วย ๒ คน ยืนข้างขวา ๑ คน ข้างซ้าย ๑ คน รู้จักแต่หลวงแผ้วคนเดียว คนยืนทางขวาหนุ่มและร่างใหญ่โตแข็งแรง ตัดผมใหม่ เกรียนข้างๆ

คนใหญ่โตชี้แจงว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญที่ประชาชนสนใจมาก พวกผมอยู่ต่างจังหวัด ถูกเรียกมาช่วยสอบสวน ผมทำงานทั้งกลางคืนกลางวัน บางคืนสองยามก็ไม่ได้นอน ฝ้ออันตรายนมาก แต่พวกผมทำงานตาม

หน้าที่ ไม่ได้ปั้นเรื่องขึ้นเลย สืบได้มาอย่างไร ก็ว่าไปตามรูป พวกผมนับถือเจ้าคุณจึงพยายามจะช่วย ควรรับเสียดีกว่า นี่ก็เย็นมากแล้ว

อีกคนก็กล่าวขึ้นมา ผมเชื่อว่าเรื่องนี้เป็นจริง เจ้าคุณไม่แน่ใจว่าพวกผมจะช่วยกลัวจะต้องเป็นจำเลย จึงไม่รับ พอพูดเท่านี้ พระพิณิจก็เข้ามาอำพุดจะให้ พล.ท.ผินฯ หรือจอมพลรับรองอีกเป็นคำรบสอง

ข้าพเจ้าก็ยินกรานว่า ก็จำไม่ได้ว่าพวกนี้ มาจะให้รับอย่างไร ถ้าจริงก็ยินดีรับ และเชื่อเกียรติคุณพระ (พระพิณิจ) ไม่ต้องให้ผู้ใหญ่รับรองดอก พอพูดเท่านั้นพระพิณิจก็ออกไป และได้ยื่นสั่งตำรวจว่า ผมจะกลับบ้านไป อาบน้ำอาบทำประเดี๋ยว แล้วก็หายไป

ตอนนี้ใครคนหนึ่งบอกว่า คุณอุ้งนลูกเขย เจ้าคุณก็มา จะให้ขึ้นมาพบไหม ข้าพเจ้าก็บอกว่า ดีเหมือนกัน ถ้าคุณหญิงยังอยู่ให้เชิญขึ้นมาด้วย

หมายเหตุ คุณหญิงบอกให้ทราบภายหลังว่า ตอนที่ข้าพเจ้าลุกขึ้นข้างบน เมื่อพบกับคุณหญิงแล้ว ตำรวจคนหนึ่งมาบอกกับคุณหญิงว่าจะให้ไปตามคุณอุ้งนมาใหม่ ผมรู้จักกัน จะไปรับมา เพื่อจะให้มาช่วยพูดกับเจ้าคุณท่าน ดูเหมือนจะเป็นนายราชภัคดี คุณหญิงยังไม่ทันตอบ เขาก็ไป ข้าพเจ้าหรือคุณหญิงไม่ได้ให้ไปตามข่าวหนังสือพิมพ์

เมื่อคุณหญิงและอุ้งนขึ้นไปหาข้าพเจ้าแล้ว ตำรวจก็ลุกออกไปหมด ปล่อยให้ข้าพเจ้าพูดกันตามลำพังอยู่พักหนึ่ง อุ้งนและคุณหญิงก็ว่า ตาดีและอีโบนันยีนัน เราจะทำอย่างไร ข้าพเจ้าก็ว่า เมื่อนึกไม่ออกจะบอกว่าเขามาอย่างไร อยากรจะปล่อยไปตามเรื่อง เลยนอก

อุ้งนให้ทราบว่ เวลานั้นมีหนี้สินอยู่ที่โตม้ง ให้ช่วยเป็นธุระและค้นเรื่องดู แมถวิลช่วยหาเอกสารต่างๆให้เขาด้วย พูดกันเพียงเท่านี้ ตำรวจก็เชิญอุ้งนฯกลับ สักประเดี๋ยวก็มีคนเอาข้าวห่อ ๒ ห่อ กับแกงจืดและโอวัลตินมาให้ ว่าเย็นแล้วรับประทานเสีย ข้าพเจ้ากับคุณหญิงก็รับประทาน รับประทานไม่ลง เพราะข้าวแข็ง ฟันไม่ดี เวลานั้นทุ้มกว่าแล้ว นั่งรับประทานอยู่ราวครึ่งชั่วโมง พอจะอ้อมก็มีตำรวจมานั่งด้วยสองสามคน

คราวนี้มีนายตำรวจผิวเนื้อดำๆมานั่งอยู่ด้วย ๑ คน คนนี้พูดว่า เมื่อคุณพระพิณิจจะกลับบ้าน ท่านรู้สึกจนเจ้าคุณแล้ว สั่งพวกผมว่าอีกครั้งชั่วโมง เจ้าคุณปฏิเสธอยู่ ให้บอกสันติบาลเอาตัวไปกักไว้ พวกผมส่งสารเจ้าคุณจึงขอร้องว่าให้โอกาสพวกผมเกลี้ยกล่อมและชี้แจงต่อไปอีก และขอให้คุณพระรีบกลับมาด้วย อีกคนหนึ่งพูดเสริมต่อไปว่า ถ้าเจ้าคุณต้องถูกกักตัว พอรุ่งขึ้น หนังสือพิมพ์ก็จะลงกันเซตหมด มติมหาชนเป็นอย่างไร เจ้าคุณคงทราบแล้ว ต่อไปเจ้าคุณจะเสียหายหมดความดีที่เคยทำมาหมดกันครั้งนี้ ถ้ารับเสียจะเป็นประโยชน์แก่เจ้าคุณและครอบครัวเอง ถ้าเจ้าคุณยอมเป็นพยาน ต่อไปจะแลเห็นว่าพวกผมได้ทำคุณไว้แก่เจ้าคุณมากมาย พวกผมไม่ได้ปรักปรำเจ้าคุณเลย ไม่เชื่อเรียกนายดีและทองใบมาถามก็ได้ ถ้าไม่จริง มันจะเอาอะไรมาพูด

ในที่สุด ข้าพเจ้าก็ขอให้เรียกนายดีขึ้นมาถาม นายดีก็ยืนยันว่า จำได้ว่าพวกนี้ได้มาปรึกษากันจริง เขาจำได้แน่นอน พูดเท่านี้เขาก็ให้นายดีกลับ ข้าพเจ้าจึงให้เรียกน.ส.ทองใบขึ้นมา และถามว่า แกรู้จักนายเฉลียวหรือ

ทองใบตอบว่า เด็ก ๆ บอก พอจะถามต่อไป เขาก็ให้ .ส. ทองใบ กลับ

เมื่อ ๒ คนกลับแล้ว ยังสับสนอีกว่าไม่ เฉพาะแต่สองคนนี้เท่านั้น แม้แต่บุตรของ ข้าพเจ้าเองก็ยังมีมาให้การว่าพวกนี้เคยมา (เขา หมายถึง นายเสถียรฯ) และยังมีคนอื่น ๆ ใกล้ เคียงยืนยันอีกหลายราย เช่น พวกโรงกระสาปน์ และตามห้องแถว เป็นต้น

ขณะนี้ ข้าพเจ้าร้อนและเปลี้ย เพราะแต่ง สากล ปลดผ้าผูกคอออก รู้สึกมันงไปหมด คิดแต่ในใจว่า ถ้าถูกเป็นจำเลย เขาก็ต้องเอา ตัวไปปักไว้เวลาที่สุขภาพไม่สมบูรณ์รับประทาน ก็ต้องจัดอาหารเหลว ๆ เคี้ยวง่ายเป็นพิเศษ ข้าว ก็ต้องหุงให้เปี้ยก เจ็บก็คงตายระหว่างซึ่งเป็นแฉะ ฐานะทางครอบครัวก็เต็มที มีหนืออยู่เวลานี้เกือบ แสนบาทอยู่ข้างหลัง ต้องล้มละลายแน่ ถึง คราวฟ้องก็คงประกันไม่ได้ หากจะให้ประกันก็ ไม่มีเงินวางประกัน เบี้ยหวัดบ้านาญที่เคยรับ จะถูกงด คิดทบทวนอยู่เช่นนี้ ก็พอดีพระพิณจฯ กลับมา เข้ามาถามว่าทำไมเจ้าคุณรับประทาน น้อยเหลือเกิน ตอบว่า ข้าวแข็ง กินไม่ได้ และ ฝืนไม่ลง ฝืนไม่ดี อยู่บ้านต้องจัดอาหารเคี้ยว ง่ายเป็นพิเศษ พระพิณจฯจึงสั่งให้ไปซื้อโจ๊ก รับประทาน ข้าพเจ้าชอบใจว่า ไม่ต้องซื้อ แล้วก็ เชิญพระพิณจฯมาที่โต๊ะขออนุญาตปรึกษากับ คุณหญิงสักเล็กน้อย พระพิณจฯก็อนุญาต

เมื่อตำรวจคนอื่น ๆ จะลุกไป ได้พูดกับ คุณหญิงว่า เรื่องนี้อยู่ที่คุณหญิง ถ้าคุณหญิง ใจห้านรับ ท่านคงรับ การรับจะเป็นประโยชน์ แก่คุณหญิงและครอบครัวมาก แล้วต่างก็ออก ไปหมด

เวลานี้เป็นเวลาเกือบ ๔ ทุ่มแล้ว จึงพูด กับคุณหญิงว่า ถ้าข้าพเจ้าต้องถูกกักตัวจะต้อง

เดือตร้อนดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะลองถาม เขาก่อนว่า ที่เขาว่าถ้าตกลงเป็นพยานเขาแล้ว เขาจะหาวิธีให้เราพ้นจากคดีนั้น เขามีความ คิดอย่างไร คุณหญิงก็ตกลง

ข้าพเจ้าจึงลุกขึ้นจากโต๊ะ ขอเชิญพระ พิณจฯพบกันสองต่อสอง จึงพากันเดินไปทาง เฉลียงสุดด้านหลัง เฉลียงเดียวกับที่นั่งอยู่นั้น แล้วข้าพเจ้าก็ถามว่า ที่ว่าจะช่วยให้ผมปลีก ตัวพ้นคดีนั้นจะอย่างไร พระพิณจฯก็แนะนำ เมื่อเชิญพวกนั้นเข้าห้องรับแขกแล้ว ก็ขอตัว ลุกออกไป เสียสักครู่ แล้วก็กลับ คุยกันเรื่องค้า ขายเรื่องอื่นอีกสักครู่แล้วเขาก็ลากลับ ระหว่าง ที่เจ้าคุณลุกไปนั้น นายตี๋เป็นคนได้ยินเขา ปรึกษาวางแผนการ เท่านั้น เจ้าคุณก็ไม่ต้อง เกี่ยวข้อง เป็นแต่เขามาอาศัยสถานที่บ้านเจ้า คุณเป็นที่ปรึกษาเท่านั้น

เมื่อพระพิณจฯแนะนำขึ้นเช่นนี้ ข้าพเจ้า ตรึกตรองอยู่สักครู่หนึ่ง ทบทวนเหตุผล เห็น ว่าพยานสำคัญคือ นายตี๋คนเดียว เมื่อกลับ บ้านได้ พอจะหาข้อเท็จจริงหักล้างพยานปาก นี้ได้ และถ้ามีทางทำได้ ก็จะกลับคำให้การ ภายหลัง ก็ตกลงรับเป็นพยาน จึงพากันเดิน กลับเข้าไปที่โต๊ะกลางในห้อง โต๊ะเดียวกับที่ เข้าไปนั่งครั้งแรก มีนายตำรวจนั่งอยู่ทางซ้าย หนึ่งคน ไม่รู้จักชื่อ ข้าพเจ้านั่งทางขวา พระ พิณจฯนั่งหัวโต๊ะ

พระพิณจฯเริ่มเขียนคำให้การ เริ่มด้วย การรู้จักกับนายตี๋ มีนายแมนฯแนะนำมาให้ รู้จักก่อน ตลอดจนนายตี๋ไปหาพันตรีหลวง ขจรฯ มารับตัดไม้ส่งการจ่ายเงินให้หลวงขจรฯ ไป ตลอดจนการปรับพันตรีหลวงขจรฯ จน นายตี๋ออกจากบ้านไป

ข้อสำคัญก็คือ ได้ให้การไว้ว่านายตี๋มา

อยู่บ้านข้าพเจ้าราว ๕-๖ เดือน ก่อนคุณแม่ (แม่ยาย) ถึงแก่กรรม (ซึ่งภายหลังเมื่อได้สอบถามคนที่เคยมาอยู่ที่บ้านและออกไปอยู่ที่อื่นแล้ว กับสอบทวนความจำคนที่กำลังอยู่ในบ้าน จึงแน่ใจว่านายตีขเข้ามาอยู่ในบ้านตอนเมื่อคุณแม่ถึงแก่กรรมแล้ว ก่อนคุณแม่ถึงแก่กรรมเป็นแต่ไปๆมาๆ ซึ่งจะได้บันทึกไว้ต่อไปข้างหน้า)

เมื่อหมดเรื่องนายตีขแล้ว พระพิณิจย์ก็เริ่มเขียนเรื่องหลวงประดิษฐ์กับพวก ซึ่งเขียนนำว่าประมาณ ๒ เดือนก่อนกรณีสวรรคตหลวงประดิษฐ์, นายตี, นายเจลิยว (แล้วจะเขียนชื่อ นายชิต, นายบุศย์, นายทองอินทร์ลงไปด้วย ข้าพเจ้าทักว่า ๓ คนก็พอแล้ว) พระพิณิจย์จึงเขียนว่ากับพวกอีก ๒-๓ คน ซึ่งจำไม่ได้ลงไป (ข้าพเจ้าก็ยอม) ได้ไปหาข้าพเจ้าที่บ้านตอนเย็นๆโดยไม่ได้บอกล่วงหน้าให้ทราบ เมื่อข้าพเจ้าเชิญเข้าไปในห้องรับแขก เมื่อได้ถามทุกซุซก็ถามข้าพเจ้า ถึงเรื่องการตัดไม้หมอนรถไฟ ซึ่งได้ทราบว่า กำลังทำการตัดอยู่ ข้าพเจ้าตอบว่า ยังมีได้ลงมือ เป็นแต่เพียงเที่ยวสืบราคาผู้รับตัดส่งอยู่ แล้วข้าพเจ้าก็ขอตัวลุกออกจากห้องไปข้างบน (หมายถึง บนเรือนเพราะห้องรับแขกอยู่ข้างล่าง) เพื่อสั่งให้เด็กห่าน้ำและบุหรีมาเลี้ยง...

หมายเหตุ (การจัดน้ำและบุหรีมาเลี้ยงแขกที่มาหาข้าพเจ้านั้น ข้าพเจ้ามิได้มอบหมายใครเป็นพิเศษ เพราะเด็กส่วนมากเป็นเด็กนักเรียนและไปทำงานบ้าง พวกแม่ครัวก็แต่งตัวไม่เรียบร้อย สุดแต่ใครว่างก็จัดมา โดยมากข้าพเจ้ามักต้องสั่งแทบทุกราย แยกบางรายไม่จัดมารับรองก็มี เพราะโดยปกติบุหรีข้าพเจ้ามิได้หาไว้ประจำ บางทีต้องออกไปซื้อข้างนอก

ก็มี เพราะข้าพเจ้าไม่สุข และไม่ยอมซื้อมาทิ้งไว้ ส่วนมากซื้อบุหรีม้วนของกรมสรรพสามิต ซึ่งเก็บนานก็เสีย ซื้อมาที่ไร ที่เหลือเด็กๆผู้ชายและลูกชายโตๆรวบรวมเอาไว้สุขหมด ซึ่งข้าพเจ้ามิให้เขาเหล่านั้นสุข เพราะต่างยังมีรายได้ไม่พอ)

สักครู่ก็กลับลงมา และคุยกันเรื่องการตัดไม้หมอนต่อไป สักครู่ต่างก็ลากลับ ระหว่างที่ข้าพเจ้าออกไปจากห้อง เขาจะคุยหรือพูดเรื่องอะไร ข้าพเจ้าไม่ทราบ

ต่อจากนี้พระพิณิจย์ก็ถามถึงว่า หลวงประดิษฐ์นับถือข้าพเจ้ามากไม่ใช่หรือ และหลวงธำรงฯก็เรียกเจ้าคุณว่าอาจารย์ไม่ใช่หรือ ข้าพเจ้าก็ตอบว่า หลวงธำรงฯไม่เคยเรียกข้าพเจ้าอาจารย์เลย ความจริงข้าพเจ้าเคยเป็นครูสอน แต่ไม่เคยเรียก

ส่วนหลวงประดิษฐ์ฯนั้น เริ่มนับถือข้าพเจ้าเมื่อครั้งเปิดประชุมสภาใหม่ๆ ตอนต้นแห่งการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งมีสมาชิกพวกอาวุธเข้าประชุมกันมาก เวลาได้เถียงกัน รัฐบาลพระยามโนฯเกรงจะเกิดเหตุ จึงให้ทหารไปยืนตรวจค้น ตอนจะเข้าประตูพระที่นั่ง เมื่อเปิดประชุม ข้าพเจ้านั่งเป็นประธาน ก็ได้มีการถามกันขึ้นในที่ประชุมสภาว่า การที่รัฐบาลทำเช่นนี้ถูกผิดและเป็นการสมควรเพียงไร ข้าพเจ้าจึงลุกขึ้น กล่าวว่า เรื่องสภานี้เป็นของใหม่สำหรับเรา จึงหันไปถามหลวงประดิษฐ์ฯว่า ท่านเป็นผู้รู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและสภาดีอยู่ ขอเชิญชี้แจงระเบียบที่ทราบมาให้ที่ประชุมฟัง หลวงประดิษฐ์ฯก็ชี้แจงว่า การรักษาระเบียบต่างๆ เกี่ยวกับสภานั้นเป็นหน้าที่ของประธานสภา ไม่ใช่หน้าที่ของรัฐบาล

เมื่อหลวงประดิษฐ์ชี้แจงแล้ว ข้าพเจ้าก็ลุกขึ้นกล่าวขอร้องแก่รัฐบาลว่า เมื่อระเบียบเช่นนี้เป็นหน้าที่ของประธานสภา ในนามของประธานสภา ข้าพเจ้าขอร้องว่าต่อไปขอให้รัฐบาลงดปฏิบัติเช่นที่แล้วมาเสีย

พอเลิกประชุม หลวงประดิษฐ์ก็ตรงมาค้ำขันข้าพเจ้า และพูดว่า การที่ข้าพเจ้าขอร้องรัฐบาลไปนั้นเป็นการถูกต้อง เขารู้สึกนับถือข้าพเจ้า ต่อแต่นั้นมาก็รู้สึกว่หลวงประดิษฐ์เคารพข้าพเจ้า

พระพิณิจถามต่อไปว่า เดียวนี้มันเป็นอย่างไรข้าพเจ้าก็ตอบว่าเดี๋ยวนี้หลวงประดิษฐ์เป็นใหญ่เป็นโตขึ้น ข้าพเจ้าต้องกลับเคารพเขา ส่วนหลวงประดิษฐ์ก็ยังเรียกข้าพเจ้าว่าเจ้าคุณ หรือได้ทำเสมอมา

หมายเหตุ สำหรับหลวงธำรงฯ นั้น ดูเหมือนพระพิณิจไม่ได้จด ส่วน ร.อ.ตุ้จต หรือเปล่า จำไม่ได้ คนอื่นๆไม่ได้จด

วันนี้จดเพียงเท่านี้ พระพิณิจลงชื่อเป็นผู้ไต่สวน ข้าพเจ้าลงชื่อฐานเป็นพยาน

ในการเขียน พระพิณิจมีการเขียนนำตลอดเวลา ข้าพเจ้าท้วงและขอแก้บ้าง ที่แก้บ้าง ลงนามย่อกำกับทั้งสองคน และลงนามแบบทุกหน้าที่เขียน

วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๔๙๑ เวลาประมาณ ๑๐.๐๐ น. ซึ่งขณะนั้น ข้าพเจ้าไปฟังเทศน์มหาชาติอยู่ในโบสถ์วัดชนะสงคราม มีเด็กที่บ้านและนายตำรวจไปเชิญข้าพเจ้าว่า พระพิณิจจะให้เชิญไปที่สันติบาล ข้าพเจ้าก็ไป ครั้งนี้ไปรถของโรงพักสถานีตำรวจวัดชนะสงคราม

เมื่อขึ้นไป พบพระพิณิจแล้ว (ณ ที่บ้าน

หลังเดิมกับวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๔๙๑) ได้มีการสอบสวนและคุยกันถึงเรื่องกรณีสวรรคต โดยยังไม่จบ มีการถามถึงความคิดเห็นในการพิจารณาเมื่อเป็นกรรมการสอบสวน เป็นมาแต่ต้นหรือเมื่อไร ข้าพเจ้าจำไม่ได้ จึงขอดูสมุดรายงานของกรรมการ ก็ตอบว่า ข้าพเจ้าขอยืนยันความคิดเห็นตามที่มีส่วนลงนามในรายงานนั้น มีตำรวจคนหนึ่งถามว่า สำหรับนายชิต นายบุศย์ นั้น คณะกรรมการก็เพิ่งเล็งอยู่มาก แต่ก็ไม่มีหลักฐานจะลงโทษได้ ซึ่งปรากฏในรายงานนั้นแล้ว

ส่วนที่ข้าพเจ้าร่วมเป็นกรรมการนั้น เริ่มเข้ามาเมื่อตอน พ.ต.วิลาศ ลาออกจากตำแหน่งประธานพฤษสภา เข้าเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ในรัฐบาลธำรงนาวาสวัสดิ์ และข้าพเจ้าได้รับเลือกเป็นประธานพฤษสภาแทน เมื่อเข้ามานั้นจำได้ว่ามีการสอบสวนกันเสร็จสิ้นแล้ว และกำลังพิจารณาสำนวนการสอบสวนกันอยู่แล้ว แล้วพระพิณิจก็เริ่มจดโดยเขียนนำว่า

ตามที่ข้าพเจ้าให้การไว้แล้วนั้น หลวงประดิษฐ์กับพวกได้ไปที่บ้านข้าพเจ้า ซึ่งนายตี้อยู่ด้วยนั้น ข้าพเจ้าขอให้การเพิ่มเติมต่อไปว่า ข้าพเจ้าได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการสอบสวนกรณีสวรรคตโดยตำแหน่ง สืบแทน พ.ต.วิลาศ โอสถานนท์ ซึ่งลาออกไปเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งเป็นเวลาที่ได้มีการสอบสวนกันเสร็จแล้ว ข้าพเจ้าเห็นพ้องกับความเห็นของคณะกรรมการ ซึ่งได้รายงานไว้แล้วว่าควรให้เจ้าหน้าที่สืบสวนต่อไป และในระหว่างพิจารณา คณะกรรมการได้เพิ่งเล็งถึง นายชิต และนายบุศย์ อยู่มาก แต่ไม่มีหลักฐาน

ต่อจากนี้ ก็มีการซักถามถึงความเห็น ส่วนตัวข้าพเจ้าก่อนเข้าเป็นกรรมการว่ามีความคิดเห็นอย่างไร ตอนนี้มีนายตำรวจอีกคนหนึ่งเป็นผู้ถาม และพระพิณิจจะเป็นผู้จด

ข้าพเจ้าก็ตอบว่า ในชั้นแรกที่รัฐบาลแถลงให้สภาพทราบ ข้าพเจ้าก็เชื่อตามนั้น ต่อมาเมื่อมีการแต่งพระศพจะเอาลงโกษฐ์ เมื่อพบบาดแผลกระสุนทะลุทางท้ายพระเศียรอีก ๑ แผล ก็นึกตำหนิเจ้าหน้าที่ว่า ชั้นแรกทำไมไม่มีการชันสูตรพระศพกัน ต่อมาเมื่อมีการชันสูตรพระศพกัน แพทย์ต่างก็มีความเห็นกันไปคนละทางสองทาง ซึ่งตัดสินไม่ได้ว่าจะเอาเป็นข้างไหน ได้ลองใคร่ครวญดูในใจของตนเอง ไม่กล้าพูดกับใครว่าจะเป็นอย่างนี้ได้ไหม อย่างโน้นบ้างไหม ก็ไม่มีอะไรจะยืนยัน

นายตำรวจคนหนึ่งถามข้าพเจ้าเฉพาะในคดีฆาตกรรม เจ้าคุณคิดอย่างไร? ข้าพเจ้าตอบว่า ได้ลองคิดเหมือนกัน เห็นว่าไม่น่าจะเป็นไปได้ เพราะในพระราชฐานนั้น กว่าจะเข้าถึงองค์ในหลวง ย่อมต้องผ่านกองรักษาการณ์ และเจ้าหน้าที่หลายชั้นหลายเชิง นี่เป็นความรู้สึกที่ข้าพเจ้าเคยเป็นราชของครุฑเวรอยู่นาน เมื่ออยู่ในราชการทหารเรือ

แล้วนายตำรวจคนหนึ่งก็ถามขึ้นว่า เดียวนี้ (คือ ขณะเกิดกรณีสวรรคต) เขาจัดการอย่างไร เจ้าคุณทราบไหม ข้าพเจ้าตอบว่า ไม่ทราบ

หมายเหตุ (ตอนนี้พระพิณิจขออธิบายให้ฟังว่า เดียวนี้เขาจ้งกันมาเป็นทั้งนั้น ไม่เลือกว่าตำแหน่งควรหรือไม่ควร ไม่ได้ถวายพระเกียรติยศเหมือนแต่ก่อน ข้าพเจ้าก็ว่าข้าพเจ้าไม่ทราบ)

ต่อจากนี้ พระพิณิจก็เริ่มถามว่า ผมขอ

ถามเกี่ยวกับการเมืองอีกสักเล็กน้อย และเริ่มเขียนว่า ในสมัยนายปรีดิขเป็นนายกรัฐมนตรีนั้น ได้มีโครงการที่จะจัดตั้งสหพันธรัฐขึ้นแล้ว อ่านให้ข้าพเจ้าฟัง ข้าพเจ้าค้านว่า เรื่องนี้ข้าพเจ้าไม่ทราบ ขอแก้เป็นว่า “ในรัฐบาลหลังๆนี้ รู้สึกว่ารัฐบาลสนับสนุนพวกญวน อิสระ ลาวอิสระ และเขมรอิสระอยู่มาก” พระพิณิจก็ยอมแก้ให้ตามนั้น

ต่อจากนี้ก็มีนายตำรวจถามเพิ่มเติมว่า ตอนที่หลวงประดิษฐฯกลับนั้น ออกมาส่งหรือเปล่า ข้าพเจ้าก็ตอบว่า ออกมาส่ง และถามว่า มารรถหรือเดินมา มารรถก็คัน ข้าพเจ้าก็ตอบว่า คนชั้นนี้เขาก็ต้องมารรถทั้งนั้น ไม่มีใครเดินมาหรือก จำเป็นต้องจดด้วยหรือ แล้วก็มิได้จด

นอกจากนี้ได้ถามว่า เวลาเย็นๆนายตีข อยู่เสมอหรือ ข้าพเจ้าตอบว่า ส่วนมากอยู่

พระพิณิจก็บอกว่าพอแล้ว ให้อ่านทวนให้ฟัง ข้าพเจ้าก็ขอแก้ความตันที่พูดว่า “ซึ่งนายตีขก็อยู่ด้วยนั้น” เป็น “นายตีขจะอยู่ที่ไหน จำไม่ได้” พระพิณิจลงเลจจะไม่แก้ ข้าพเจ้าก็ขอให้แก้ พระพิณิจพูด ถ้ายังงั้นก็ไม่สอดคล้องกับที่นายตีขให้การไว้ ข้าพเจ้าก็ไม่ยอม พระพิณิจจึงยอมแก้ และพูดว่าจะต้องแก้คำให้การของนายตีขให้สอดคล้องกัน

เมื่ออ่านเสร็จ ก็ลงลายมือชื่อเป็นพยาน อย่างวันที่ ๑๙ มิ.ย. ๒๔๙๑

ต่อจากนี้ก็ได้มีการคุยกันถึงเรื่องส่วนตัวถามว่า ทำอะไรบ้าง ก็บอกให้ทราบอย่างที่ เคยเล่าให้ฟังวันก่อน และพระพิณิจก็ว่า ผมจะช่วยเรียนจอมพลให้ช่วยหางานให้ทำ และตนเองก็จะพยายามช่วย ข้าพเจ้าก็ขอบใจ พลคุณาธิกาเห็นเกือบบ่ายโมง พระพิณิจก็ชวนข้าพเจ้าไปรับประทานอาหารกลางวันแล้ว

จะส่งกลับบ้าน พระพิณิจจะชวนนายตำรวจคน
หนึ่งไปด้วย ชื่อไสว ไปกินที่ถนนเยาวราช ชื่อ
อะไรจำไม่ได้

ตอนนี้คุยกันแต่เรื่องส่วนตัวทั้งนั้น และ
บอกว่า ผมต้องการขายเครื่องทำถุงเท้าให้
ข้าพเจ้า ไปหาคนซื้อจะให้นายหน้า เสร็จแล้ว

พระพิณิจจะให้รถแวะส่งที่ห้างขายยาเยาวราช
ลงพร้อมทั้งนายตำรวจไสวด้วย ให้รถมาส่ง
ข้าพเจ้าที่บ้าน

และในตอนหนึ่งกำชับว่า เรื่องนี้ขอให้เก็บ
ไว้เป็นความลับก่อน อย่าเล่าให้ใครฟังได้เป็น
ดี ข้าพเจ้าก็รับคำ

๒๔ มิถุนายน ๒๔๙๑

ศรยุทธเสนี

ต่อไปนี้เป็นคำให้การของ นายเสถียร ศรยุทธเสนี บุตรข้าพเจ้า

เมื่อไปถึงแล้ว พระพิณิจพูดว่าที่เรียกมา
นี้อยากจะถามเรื่องพรรคการเมือง ถามว่า
พรรคกสิกรมีใครบ้าง มีสมาชิกกี่คน ตอบว่า
ไม่รู้ ถามว่า พรรคนี้ตั้งอยู่ที่ไหน? ตอบว่า
ทางตลาดประตูน้ำสระปทุม เคยไปบ้างไหม?
ตอบว่า เคยขับรถไปส่งคุณป้าสองครั้ง ถามว่า
เคยไปประชุมไปฟังบ้างหรือเปล่า ตอบว่า ไม่
เคย นั่งอยู่แต่ในรถ

ถามว่า มีใครมาที่บ้านบ้างไหม เช่น หลวง
ประดิษฐ์ นายชิต นายบุศย์ พระยาอนุรักษ
วัชรชัย นายเจสิยว เอารูปคนเหล่านี้ให้ดู
ตอบว่า พวกนี้ไม่เคยเห็นและไม่เคยรู้จัก เฉพาะ
หลวงประดิษฐ์ จำได้ว่ามาครั้งหนึ่งเมื่อแต่ง
งานน้องสาว ถามว่า หลวงธำรงฯ เคยมาไหม
ตอบว่า จำได้ มาครั้งหนึ่งเมื่องานศพคุณยาย

ถามว่า คุณยายตายเมื่อไร? ตอบว่า จำไม่
ได้ ถามว่า อยู่นางเลิ้งกี่ปีมาอยู่บ้านนานเท่าไร

แล้ว ตอบว่า อยู่กับภรรยาที่นางเลิ้ง ราว ๒ ปี
มาอยู่ที่บ้านพิเศษ ถามว่า ระหว่างอยู่นางเลิ้ง
นั้น จำได้ไหมว่า พระเจ้าแผ่นดินสวรรคตเมื่อไร
ตอบว่า ไม่ได้สนใจ (ตอนนี้เล่าว่า พระพิณิจ
ดูเอาว่า อะไรไม่ได้สนใจเอาเสียเลย)

ถามว่า ระหว่างอยู่นางเลิ้งนั้น เคยไปมา
ที่บ้านและนอนค้างบ้างไหม? ตอบว่า นานๆ
มาที ถ้าที่บ้านมีงานก็ค้าง โดยปกติไม่ค้าง

ถามว่า ระหว่างที่มาเคยรับแขกบ้างไหม
ตอบว่า เคยเหมือนกัน ถามว่า เห็นพวกที่
กล่าวนามมาแล้วมาบ้างไหม? ตอบว่า ไม่ได้
สนใจ ถ้าหากเชิญเขาเข้ามาและบอกคุณป้าแล้ว
บางทีก็ออกจากบ้านไป

ถามว่า นายดีขมาอยู่ที่บ้านตั้งแต่เมื่อไร
ก่อนคุณยายตายหรือหลังคุณยายตาย ตอบว่า
จำไม่ได้ ถามว่า คุณพ่อเคยใช้นายดีขไปไหน
บ้างหรือเปล่า ตอบว่า ไม่ทราบ

ถามว่า เวลาแขกมา นายตีฆมีหน้าที่
เชิญแขกบ้างใหม่ และเคยเอาน้ำไปเลี้ยงแขก
บ้างใหม่ ตอบว่า เคยเชิญเหมือนกัน ถ้าพบ
แขกมา

ถามว่า การรับแขกมีการแบ่งชั้นใหม่ ว่า

แขกชั้นไหนควรรับที่ใด ตอบว่า ไม่มี แล้วแต่
สะดวก

พระพินิจเป็นผู้ถามและจด แต่เมื่ออ่าน
ให้ฟังนั้นจดไม่หมดเท่าที่ถามมาแล้ว เขาไม่ได้
ให้ดู เขาอ่านแล้วให้เซ็นเป็นพยาน

๒๔ มิถุนายน ๒๔๙๑

ศรยุทธเสนี

ต่อไปนี้เป็นคำให้การของ น.ส.กมล บุรุษชาติ ซึ่งเป็นหลานที่อยู่บ้านของข้าพเจ้า

น.ส.กมล นี้ถูกเรียกไปสอบสวน ๒ ครั้ง
คือวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๔๙๑ ตอนบ่าย กับ
วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๔๙๑ ตอนเช้า

หมายเหตุ (เด็กคนนี้เป็นลูกสาวของลูก
พี่ลูกน้องของข้าพเจ้า พ่อเขาเอามาไว้ตั้งแต่มัธยม
รุ่นๆ ได้ไปค้างบ้านพระยาประเสริฐสุนทราศรัย
(ลูกพี่ลูกน้องกับข้าพเจ้า) ตั้งแต่วันที่ ๑๕
มิถุนายน ๒๔๙๑ ไปช่วยงานทำบุญวันถึงแก่
กรรมมารดาเจ้าคุณประเสริฐ (งานวันที่ ๑๘) พอ
เสร็จงาน พี่สาวเจ้าคุณประเสริฐ ซึ่งกำลังป่วย
อยู่ขอให้ช่วยพยาบาลต่อไป จึงอนุญาตให้
อยู่ เพราะเมื่อเด็กคนนี้ยังเล็กอยู่ อยู่ที่บ้าน
เจ้าคุณประเสริฐและพี่สาวเจ้าคุณประเสริฐ
คนป่วยนี้ เลี้ยงดูมาก่อน)

ตอนเช้าวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๔๙๑ มี
ตำรวจไปที่บ้านเจ้าคุณประเสริฐ ขอรับตัวเด็ก
คนนี้ไปที่ตำรวจสันติบาล พระยาประเสริฐ
ถามว่ามีเรื่องอะไร? มีหมายมาไหม? ตำรวจ

ว่าไม่มี พระยาประเสริฐฯว่า ถ้าไม่มีก็ให้ไป
ไม่ได้ ทั้งเป็นเด็กสาวจะให้ไปคนเดียวได้อย่างไร
ตำรวจก็กลับไปขอหมายที่โรงพักวัดราชศฤงคาร
มาแสดง เวลานั้นเป็นเวลาเที่ยงเศษ เจ้าคุณ
ประเสริฐก็ว่า เมื่อเขามีหมายมาก็แล้วแต่เจ้า
ตัวเขาจะไปหรือไม่ไป ที่ถูกควรไปหาหรือข้าพเจ้า
ก่อน เพราะอยู่กับข้าพเจ้า น.ส.กมลฯก็มาหา
ข้าพเจ้า มีนางวงศ์ บุรุษชาติ ซึ่งเป็นอาว์มาด้วย
ตำรวจก็ตามมาด้วย ขณะนั้นข้าพเจ้าไปฟัง
เทศน์มหาชาติอยู่ที่วัดชนะสงคราม มีคนไป
ตาม เมื่อมาถึงบ้าน ตำรวจก็แจ้งความประสงค์
ให้ทราบ ข้าพเจ้าก็เรียกน.ส.กมลฯ มา ให้ไป
กับเขา และสั่งว่า ให้ทำตามความจริง แล้ว
ตำรวจก็พาขึ้นรถไฟ ให้นางวงศ์ฯไปด้วย

ในวันต่อมาได้เรียกน.ส.กมลฯ มาถามว่า
เขาถามอะไร และตอบไปว่าอย่างไร บันทึกไว้
ดังต่อไปนี้

เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๑

ถามว่า เวลาแขกมา ใครเอาน้ำไปให้แขก
ตอบว่า บางที่ตัวเขาเอง บางที่ก็ย้ายเล็ก (หมายถึง
บุตรสาวข้าพเจ้า) บางที่ก็ นายกลาง (บุตร
ชายคนเล็กของข้าพเจ้า) แขกที่เคยมานั้นจำได้
บางไหม? เช่น หลวงประดิษฐ์ฯ หลวงธำรงฯ
นายชิต นายบุศย์ ร.อ.วัชรชัย นายเฉลียว มา
บ้างไหม? (ไม่ได้เอารูปให้ดูเหมือนอย่างนาย
เสถียร ศรยุทธเสนี) ตอบว่า จำได้ว่าหลวง
ประดิษฐ์ฯเคยมาครั้งหนึ่ง เมื่อแต่งงานอุไร (บุตร
ของข้าพเจ้า) หลายปีมาแล้ว (ก.ค. ๘๗) หลวง
ธำรงฯ มาเมื่องานศพคุณยาย นอกนั้นไม่รู้จัก

ถามว่า นายตี๋เคยรับแขกบ้างหรือเปล่า
ตอบว่า โดยปกติไม่มีหน้าที่ แต่ถ้านายตี๋นั่ง
อยู่หน้าบ้านก็เข้ามาบอกว่ามีแขกมา เพียงเท่า

นี้เคยมี

ถามว่า นายตี๋খনอนที่ไหนมาอยู่แต่เมื่อใด
ตอบว่า บางครั้งก็นอนใต้ถุนเรือนใหญ่ บาง
ครั้งก็นอนใต้ถุนเรือนคุณยาย (หมายความว่า
เมื่อคุณแม่ถึงแก่กรรมแล้ว) ส่วนมาอยู่นั่น ก่อน
คุณยายเสีย

ถามว่า นายตี๋เคยมาอาละวาดบ้างไหม
ตอบว่า ไม่เคย แต่ทราบว่าเวลากินเหล้าไปกิน
ที่นอกบ้าน

ถามว่า เมื่อนายตี๋ออกจากบ้านไปนั้น
ออกไปโดยการทะเลาะกับเจ้าคุณหรือเปล่า?
ตอบว่า ไม่เคยทะเลาะ ออกไปโดยการเลิกค้า
ไม่หมอนแล้ว

ถามเพียงเท่านี้ อ่านให้ฟังแล้วก็ให้เซ็น
ชื่อเป็นพยาน

เรื่องพิเศษต่อเนื่องกัน

เมื่อกลับแล้วแวะบ้านประเดี้ยวหนึ่งก็กลับ
ไปบ้านพระยาประเสริฐฯ คิณนั้นเวลาราว ๔ ทุ่ม
น.ส.ปวน บุรุษชาติ มีอาการหนักถึงแก่กรรมใน
เวลาใกล้เคียงในคิณนั่นเอง เข้าใจว่าทั้งนี้คงเป็น
ห่วงข้าพเจ้า เพราะรักข้าพเจ้ามาก

รุ่งขึ้น เวลา ๐๗.๐๐ น. หลวงพิทักษ์ฯ
ซึ่งอยู่ในบ้านเจ้าคุณประเสริฐฯ ถูกใช้ให้มา
ส่งข่าวข้าพเจ้า และขอให้ข้าพเจ้าช่วยพิมพ์
บัตรปลงศพให้ ๑๐๐ ฉบับ โดยจะปลงเสียให้
เสร็จจตุระในวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๑ ที่เดียว
ตอนเช้าวันนั้น ข้าพเจ้าไปฟังเทศน์มหาชาติ

ในโบสถ์ วัดชนะสงคราม พอราว ๑๐.๐๐ น.ก็
มีคนไปตามว่าพระพิณิจฯ ให้เชิญไปตามที่บันทึก
มาแล้ว เมื่อกลับมาบ้านสั่งให้เด็กไปจัดพิมพ์
บัตรปลงศพแล้วก็ออกเดินทาง

วันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๑ เมื่อข้าพเจ้า
กลับจากพระพิณิจฯ และไปประชุมบริษัทไทย
เดินเรือทะเลแล้วก็ไปบ้านพระยาประเสริฐฯ เพื่อ
ไปอาบน้ำศพ ซึ่งอาบกันเวลา ๑๗.๐๐ น. เศษ
มีคนมาบอกข้าพเจ้าว่าพรุ่งนี้เวลา ๐๘.๐๐ น.
ขอให้ น.ส.กมลฯ ไปสันติบาลอีกครั้งหนึ่ง คิณนั้น
เมื่อข้าพเจ้ากลับบ้านก็เลยรับ น.ส.กมลฯ มาด้วย

น.ส.กมลฯ ไปให้การครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๑

เวลา ๐๙.๐๐ น. น.ส.กมลฯ ได้ไปกับ นายเสถียร ศรยุทธเสนี ไปรถของสถานีตำรวจ ชนะสงคราม กลับมาเล่าให้ข้าพเจ้าฟัง และ บันทึกไว้ดังต่อไปนี้

พระพิณิจเป็นผู้จุด ถามว่า ห้องรับแขก นั้นใช้เป็นห้องรับแขกมานานแล้วหรือเคยมีห้อง รับแขกที่อื่นใหม่? แบ่งชั้นแขกใหม่? ตอบว่า ใช้มานานแล้ว ใครๆก็รับที่ห้องนี้ทั้งนั้น

ถามว่า คนเดินผ่านห้อง เห็นคนในห้อง รับแขกใหม่? ตอบว่า ถ้าไม่สังเกตก็ไม่เห็น ถ้าสังเกตก็เห็น เพราะมีบังตากั้น

ถามว่า ทุกครั้งที่แขกมา ยกน้ำไปให้เสมอ หรือ ตอบว่า ถ้าเห็นก็ยกไปให้ ถ้าไม่เห็นก็ไม่ ยกเพราะบางทีไปอยู่บนเรือน บางทีก็อยู่หลัง บ้าน

ถามว่า ห้องคุณยายนั้น เมื่อคุณยายตาย แล้วได้มีการเปลี่ยนแปลงบ้างหรือเปล่า? ตอบ ว่า ได้มีการเปลี่ยนแปลงและปรับพื้นบ้านเพราะ แต่ก่อนรกรุงรัง

ถามเพียงนี้ อ่านให้ฟังแล้วเซ็นชื่อเป็น พยาน แล้วก็กลับ

๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๑

ศรยุทธเสนี

ต่อไปนี้เป็นบันทึกคำให้การของคุณหญิง

ในวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๑ ซึ่ง ข้าพเจ้าขอให้รับคุณหญิงไปด้วยนั้น วันนั้นไม่ มีการจดปากคำคุณหญิง ตอนที่คุณหญิงไป แล้ว และพบกับข้าพเจ้าแล้วที่ได้ถุ่นเรือนหลัง สอบสวน นั้น คุณหญิงเล่าให้ฟังว่า ตำรวจ ๓-๔ คน ผลัดกันมานั่งถาม คนหนึ่งก็เอ่ยขึ้นว่า ที่เจ้าคุณให้ไปเชิญมานั้น ท่านจำอะไรไม่ได้ เชิญคุณหญิงมาเพื่อทบทวนความทรงจำ คุณหญิงจำอะไรได้บ้าง เขาก็ถามว่าหลวงประดิษฐฯ นายเฉลียว นายวัชรชัย เคยมาที่บ้านหรือ เปล่า คุณหญิงก็ปฏิเสธว่าไม่เคยมา จำได้

แต่หลวงประดิษฐ์ฯมาเมื่อแต่งงานลูก แต่ตัว เองก็ไม่ได้รับรอง เพราะมีหน้าที่รับแขกผู้หญิง อยู่ข้างล่าง แล้วถามว่า เมื่อแต่งงานมีใครมา บ้าง ก็ตอบว่าไม่ทราบ เป็นแต่โจษกันว่าหลวง ประดิษฐ์ฯมา อีกคนหนึ่งแนะนำว่า เขาจะไป รับอัฐนมาให้อาใหม่ เขารู้จักกัน เพื่อจะให้มา แนะนำท่าน คุณหญิงไม่ได้ตอบว่าอะไร เขา ก็ออกไปรับกันมา นายอัฐนยังมาไม่ถึง เขาก็ เชิญให้ขึ้นไปพบกับข้าพเจ้า สักครู่ก็ให้กลับ ลงมาข้างล่างนั่งอยู่คนเดียวบ้าง ประเดี๋ยวก็มา ถามว่าจะดักเดือนอะไรท่านก็ดักเดือนเสีย ก็

ตอบว่า ฉันก็ไม่มีอะไรจะดักเตือนท่าน ขึ้นๆ ลงๆ อยู่ ๒ เที้ยว จนรับประทานด้วยกัน และ กลับด้วยกัน

วันที่ ๒๔ หรือ ๒๕ มิถุนายน จำไม่ได้ ว่าวันไหนแน่ จำได้ว่าเวลาประมาณ ๐๙.๐๐ น.เศษ ถูกเชิญไปที่สันติบาล และได้ให้การไว้ ดังนี้

พบพระพิณิจย์ที่เชิงบันไดข้างล่าง บอกว่า ขอขอมความจำสั๊กเล็กน้อยเท่านั้น แล้วก็เชิญให้ขึ้นไปข้างบน ไปนั่งโต๊ะกลางห้อง มีนาย ตำรวจสูงๆ ใหญ่ๆ เป็นคนเขียนและมีหลวงแผ้วๆ เป็นคนถาม ถามว่า ตาตี๋ๆ ที่แรกมาอย่างไร ตอบว่า มีผู้พามาเรื่องตัดไม้หมอน ใครเป็นผู้ พามา ตอบว่า นายแมนฯ นายท่าคู้่งสำเภ

เป็นผู้พามา ถาม มาอยู่นานเท่าไร จำไม่ได้ เพราะไปๆ มาๆ ถามว่า นายตี๋ๆ นอนที่ไหน บอกว่า นอนไม่เป็นที่ บางทีไปนอนทางหน้า ห้องไว้ศพคุณแม่ ถามว่า เคยมีปากเสียงกับ นายตี๋ๆ บ้างหรือเปล่า ตอบว่า ไม่เคย ถามว่า เจ้าคุณท่านก็รับว่าหลวงประดิษฐ์ฯ มาแล้ว คุณหญิงก็นึกไม่ออกหรือ ตอบว่า หลวงประดิษฐ์ฯ ไม่ได้มา ถามว่า ทำไมแขกมาไม่ทราบว่ามีใคร มาบ้างหรือ ตอบว่า โดยปกติไม่สนใจ ถามว่า ทำไม ไม่เคยรับแขกบ้างหรือ ตอบว่า เคย รับแต่ผู้ที่คุ้นเคยและที่เขาต้องการพบ ถามว่า เจ้าคุณขึ้นไปถามเอาบุหรี่ปะไม่บอกหรือว่าใครมา ตอบว่า ไม่ได้ถาม เท่านั้นอ่านให้ฟังแล้วก็ลง นามเป็นพยาน

ศรยุทธเสนี

ความคิดเมื่อกลับจากกองสันติบาล

เสร็จการไต่สวนคืนวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๔๙๑ เวลาสี่ทุ่มเศษ เดินทางกลับพร้อมกับ คุณหญิง ขณะนั่งมาในรถได้ครุ่นคิดถึงเรื่อง ที่ให้การไปแล้ว ว่าข้อที่ให้การไปไม่ตรงกับ ความจริง และที่ไอ้ตี๋มันยืนยันว่ามีการประชุม ที่บ้าน ซึ่งไม่เป็นความจริงนั้น จะหาวิธีแก้และ หลีกกลางอย่างไร

ข้อแรกที่คิด ก็คือ คิดจะกลับคำให้การ ปฏิเสธในข้อที่ว่ารับหลวงประดิษฐ์ฯ กับพวกมา ที่บ้าน ซึ่งความจริงนึกไม่ออกว่าได้มา คุณหญิง

ก็นึกไม่ออก ทั้ง ๒ คน นึกได้แต่ครั้งเดียว มา เมื่อแต่งงานอุไร ลูกสาว เมื่อพ.ศ.๒๔๘๗ เท่านั้น ส่วนหลวงธำรงฯ ก็เคยมาเมื่อศพ ๗ วันคุณแม่ คุณหญิง

ได้นึกถึงว่า การกลับคำอาจถูกฟ้องว่าให้ การเท็จต่อเจ้าพนักงานเหมือนกัน แต่ตนเอง เข้าใจว่า เราไม่ได้แจ้งความเท็จ เขามาเรียกเรา ไปให้การ และต้องการให้เรารับว่า หลวง ประดิษฐ์ฯ ได้มาประชุมที่บ้านตามที่ไอ้ตี๋ยืนยัน โดยเรียกไอ้ตี๋มายืนยัน รวมทั้งน.ส.ทองใบด้วย

นอกจากนี้ ยังมีภารกิจที่ลอบทั้งซู่ ชูว่าถ้าไม่รับจะต้องเป็นจำเลยเสียชื่อเสียงไปตลอดชีวิต ไม่มีเวลาจะกลับตีได้อีก และจะต้องถูกกักตัวตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป เมื่อถูกกักตัวแล้วครอบครัวจะแย้ ถ้ารับจะปลีกตัวเอาไว้เป็นพยานแล้วจะช่วยรักษาความปลอดภัยให้ ทั้งจะขอร้องจอมพลให้ช่วยหางานให้ทำด้วย คำปลอบคำชูเหล่านี้คุณหญิงและอรุณก็รู้เห็นและได้ยิน ซึ่งเป็นกรณีผิดกับกรณีแจ้งความเท็จของนายยรรยง บุรุษสำคัญของหลวงกาช

ข้อที่สองก็คือ คิดว่าจะต้องหาหลักฐานหักล้างคำกล่าวหาของไอ้ตี๋ให้ได้ เพราะเป็นเรื่องปั่นขึ้นแท้ๆ ในคืนนี้มองเห็นเงารางๆที่จะหักล้างได้คือ เรื่องสถานที่ เพราะเท่าที่พระพิณิจและตำรวจบางคนสอบถาม และเมื่อพระพิณิจเขียนคำให้การนั้น เรื่องห้องนอนซึ่งนายตี๋เคยนอนนั้น เป็นที่ๆเกิดขึ้นภายหลังคุณแม่ถึงแก่กรรมแล้ว ส่วนเวลาที่นายตี๋มาอยู่ด้วยที่บ้านนั้น ยังนึกไม่ออก ที่ให้การไปว่าประมาณ ๔-๕ เดือนก่อนคุณแม่ถึงแก่กรรมนั้นเป็นแต่ประมาณๆเอา ซึ่งเวลานั้นกำลังเพสียและมึนงงอยู่ คิดในใจว่าถ้าได้หลักฐานหัก

ล้างพยานปากเอกนี้ได้ จะมอบหลักฐานแก่นายฝ่ายจำเลยให้หมด แล้วขอให้ติดต่อกับจำเลย ขอความเห็นใจในการที่ข้าพเจ้าจำต้องให้การเอาตัวรอดตลอดมาเพราะเหตุดังกล่าวแล้วข้างต้นๆ นอกจากนี้ถ้าข้าพเจ้าต้องขังยอมหาคนที่ จะหาหลักฐานหักล้างพยานปากนี้ (คือนายตี๋) ได้ยาก เพราะการทำงานของข้าพเจ้าข้าพเจ้าทำคนเดียว มีคนในบ้านรู้เห็นละเอียดน้อยที่สุด แม้แต่คุณหญิง ส่วนเด็กโตก็มีเหย้าเรือนออกไป เด็กโตที่เหลือ เช่น นายกระสินธุ์ และนายเสถียรฯ ก็ไม่เอาถ่าน เอาแต่เที่ยวกลับบ้านตึกๆ ซึ่งส่วนมากเป็นเวลาข้าพเจ้าเข้านอนแล้ว เข้าชั้นต่างคนก็ไปทำงาน ไม่มีเวลาคู่กัน

ภายในระยะ ๒ วัน คือ ๒๐ และ ๒๑ ข้าพเจ้าไม่ได้ทำอะไร หาเวลาไปสงบอารมณ์อยู่ในโบสถ์วัดชนะสงคราม เพราะเป็นประธานกรรมการจัดให้มีการเทศน์มหาชาติเก็บเงินบำรุงวัด พอเย็นเขาก็ไปงานศพ น.ส.ปวน พี่สาวพระยาประเสริฐ สุนทราศัย บ้านข้างวัดนวลนรดิศ ในคลองบางกอกใหญ่ กลับบ้านเกือบสี่ทุ่มทุกคืน

เรื่องที่เกี่ยวข้องกับนายตี๋

พอสงบใจลงบ้าง ก็พยายามทบทวนเรื่องที่ข้าพเจ้าติดต่อกับนายตี๋ สอบจากเด็กๆในบ้าน สอบจากคนที่เคยไปมาหาสู่ข้าพเจ้า และสอบจากคนที่เคยมาอยู่ในบ้านข้าพเจ้าใกล้ๆกับการค้าไม้หมอนของข้าพเจ้า แต่ได้กลับออกไปอยู่ที่อื่น และตรวจค้นหนังสือที่เกี่ยวข้องแก่

ไม้หมอน คงได้ความดังต่อไปนี้

๑. ราวเดือนหก(ประมาณเดือนพฤษภาคม) นายแมน จันทวานิช ได้พานายตี๋มาพบกับข้าพเจ้าที่บ้าน และพานายตี๋ไปดักฟังเรื่องราวอยู่ในคลองบางหลวงแถวสะพานข้ามคลองบางหลวง ที่ทางแยกที่จะเลี้ยวไปตลาดพลู ค้าง

ที่บ้านภรรยา นายแมน จันทวานิช สอบถาม น้องภรรยา นายแมน ว่าตัวนายตี๋ ได้พักอยู่ที่ บ้านเขาราว ๓-๔ เดือนแล้ว จึงไปที่อื่นระหว่าง นี้ไปอยู่มาอยู่บ้าง

๒. นายสงวน ตรีอรุณ ผู้จัดการร้านไทย อุตสาหกรรม สาขาบางลำพู แจ้งว่านายตี๋ได้ ไปขอกินอยู่หลับนอนที่นั่นราว ๓ เดือนแล้ว จึง มาอยู่กับข้าพเจ้า โดยนายตี๋โกหก อ้างว่า ข้าพเจ้าให้ไปอยู่ชั่วคราว นายสงวนเกรงใจ ข้าพเจ้าก็รับไว้ และเพิ่งมาบอกว่าข้าพเจ้าให้ไป อยู่ทำไมจำไม่ได้ ข้าพเจ้าจึงทราบว่าได้โกหก

เมื่อนายสงวนบอกเช่นนี้ ข้าพเจ้านึกออก เพราะนายตี๋เอาหวัดไอไปติดเด็ก ๆ ลูกสาว นายสงวนแทบทุกคน และเวลาต้องการตัว ข้าพเจ้าจึงให้คนไปตาม

๓. ระหว่างที่นายตี๋ยังมีได้มาอยู่บ้าน ข้าพเจ้านั้น การไปมาหาสู่ข้าพเจ้าส่วนมากมา แต่เช้าก่อน ๐๘.๐๐ น. ซึ่งเป็นเวลาข้าพเจ้า รับประทานอาหารเช้าเสร็จ พบกันราวครึ่ง ชั่วโมง ข้าพเจ้าก็ออกไปทำงาน เพราะเวลานั้น ข้าพเจ้ายังเป็นกรรมการจัดการบริษัทเรือไทย อยู่ แต่ถ้าวินได้มีเรื่องจะต้องหารือเพิ่มเติมอีก ๑๒.๐๐ น. และโดยมาก เช้าก่อนย่ำค่ำเสมอ เพราะส่วนมากข้าพเจ้า รับประทานอาหารเย็นระหว่างเวลา ๑๘.๐๐ น.- ๑๘.๒๐ น. เสมอ

๔. ข้าพเจ้าค้นพบจดหมายของนายแมนฯ มีถึงข้าพเจ้าในเดือนกรกฎาคม ๒๔๘๙ รวม ๔ ฉบับ จดหมายฉบับหนึ่งปรากฏชัดว่า ในขณะที่ นั้นนายตี๋อยู่ทางปากน้ำโพ

๕. นายแพ จันทรมียม ซึ่งเป็นนายตรวจ เรือบริษัทเรือไทย ซึ่งระหว่างเป็นนายตรวจมา พักอยู่กับข้าพเจ้า จำได้ว่าเขามาอยู่กับข้าพเจ้า

ราวกลางเดือนกรกฎาคม ๒๔๘๙ เดือนนั้นได้ รับเงินเดือนเพียงครึ่งเดือน ผู้นี้ยืนยันว่า เมื่อ เขามาอยู่ นายตี๋มิได้มาอยู่บ้านข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจึงขอให้เด็กได้สอบคำสั่งบรรจุนาย แพ เป็นนายตรวจที่บริษัทเรือไทย ก็ปรากฏว่า ข้าพเจ้า สั่งบรรจุ วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๔๘๙ ตรงกับความจำของนายแพเป่งทีเดียว

นายแพจำได้ต่อไปว่า นายตี๋ได้มาอยู่กับ ข้าพเจ้าตอนทำบุญ ๗ วันคุณแม่แล้ว เพราะ ตอนนี้ได้นอนกับนายตี๋ที่ห้องโถงหน้าห้องไว้ ศพคุณแม่ แต่ก่อนนายแพนอนในห้องรับแขก ปัจจุบัน โดยเอาเตียงมาตั้งนอน และยังได้ลุก ไปช่วยพยาบาลคุณแม่กลางคืน ตอนคุณแม่ เจ็บหนักด้วย

๖. มีอีกคนหนึ่งเป็นพยาบาลชายผู้ช่วยซึ่ง เคยอยู่กับข้าพเจ้า เวลานี้เป็นพลทหารประจำ กองร้อยที่ ๒ กองพันทหารบกพาหนะ บางชื่อ ผู้นี้ชื่อ ผิน มีครุฑ เป็นคนอยู่ไม่ประจำ ถูกส่ง ไปช่วยปราบโรคตามหัวเมืองเสมอ ครั้งหนึ่ง ถูกส่งไปทาง จ.ว.นราธิวาส กลับมาถึงบ้าน วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๔๘๙ แจ้งว่าจำได้ว่าเวลานั้นนายตี๋ยังมีได้มาอยู่กับข้าพเจ้า

คนนี้ได้ย้ายไปประจำอยุธยา เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๔๘๙ ภายหลังเมื่อคุณแม่ถึง แก่กรรมแล้ว (คุณแม่ถึงแก่กรรมวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๔๘๙) ทำบุญ ๕๐ วัน ก็มาช่วย ยืนยันว่า นายตี๋มาอยู่ตอนคุณแม่ถึงแก่กรรม แล้ว และได้เห็นนอนกับนายแพ จันทรมียม หน้าห้องโถง หน้าห้องศพคุณแม่

เหล่านี้เป็นการหักล้างเวลาที่มาอยู่บ้าน ข้าพเจ้า ซึ่งขัดกับคำให้การของข้าพเจ้า ของ น.ส.กมล (หรือเจือ) บุรุษชาติ ซึ่งให้การไว้ว่า มาอยู่ก่อนคุณแม่ถึงแก่กรรม

๗. ข้อที่จะหักล้างพยานปากนี้ได้อีกก็คือ ลักษณะบ้านของข้าพเจ้า ตอนระหว่างรั้วสังกะสีตรอกโรงกระสาปน์กับเรือนใหญ่หรือห้องรับแขก เมื่อก่อนคุณแม่ถึงแก่กรรม ไม่เหมือนกับลักษณะในปัจจุบัน ข้าพเจ้าแน่ใจเหลือเกินว่า นายตีชและตำรวจหลงผิดว่า ลักษณะบ้านตอนนี้คล้ายคลึงกับปัจจุบัน คงแปลกอยู่แต่เพียงมีห้องโถงหน้าห้องศพคุณแม่ซึ่งรื้อออกแล้ว

ที่แน่ใจเช่นนี้ เพราะเมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๑ เวลา ๑๕.๐๐ น. ข้าพเจ้ากลับจากไปประชุมกรรมการพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ที่มหาวิทยาลัย เดินแวะที่ร้านไทยอุดสาหกรรมจะคุยกับนายสงวน ตรีอรุณ พอหย่อนกันลงนั่ง ก็มีนายตำรวจพาบุตรคนเล็ก ข้าพเจ้าไปตามข้าพเจ้าและรับข้าพเจ้ามาบ้าน ก็พบสารวัตรและรองผู้กำกับการตำรวจโรงพักขณะสงครามกับเจ้าพนักงานพลเรือน ๒ คน อยู่ในบ้าน ขออนุญาตฉายรูปบ้านคุณแม่ และฉายโต๊ะเก้าอี้ในห้องรับแขก กับขอทำแผนที่สังเขปไปด้วย

รุ่งขึ้นข้าพเจ้าจึงให้เด็กทำแผนที่บ้านไว้เช่นกัน โดยทำ ๒ แผ่น อธิบายให้เห็นว่า เมื่อก่อนคุณแม่ถึงแก่กรรมลักษณะบ้าน เช่น รั้วกันอย่างไรอะไรตั้งที่ไหนมีประตูเข้าออกอย่างไร ก่อนทำบุญ ๗ วันเริ่มรื้ออะไร ระหว่างศพคุณแม่อยู่บ้าน ลักษณะบ้านเป็นอย่างไร เมื่อปลงศพแล้วมีลักษณะเป็นอย่างไร

ลักษณะบ้านเช่นนี้ มีพยานยืนยันได้หลายคน เฉพาะคนภายนอกซึ่งไม่เกี่ยวเป็นญาติเลย ก็มีพระสงฆ์วัดชนะสงคราม ซึ่งเคยมาเยี่ยมคุณแม่เมื่อคุณแม่เจ็บหนักเสมอ คือคุณหญิงกับคุณตุ้ยๆ เป็นต้น

๘. ห้องรับแขก ความจริงเคยจัดตั้งเปลี่ยนกัน คือห้องปัจจุบันกับห้องหน้ามุข บนเรือนที่เฉลียงบันไดหน้ามุข

ห้องปัจจุบันดัดแปลงจัดไว้เป็นห้องรับแขก แต่โดยที่คุณแม่ท่านปลูกโน่นเพิ่มนี้ขึ้นเสมอ จึงบังแสงสว่างเสียหมด ยิ่งกว่านั้นทางด้านหน้าต่างตรงนอกชานหน้าเรือนคุณแม่ ปัจจุบันยังเอาตุ่มน้ำล้างเท้า ตุ่มน้ำรับประทาน ม้วางชามสำหรับตุ้มข้าว กับเก้าอี้สำหรับให้พระสงฆ์นั่ง เวลาเยี่ยม ต้องปิดหน้าต่างเสียเกือบหมด หน้าต่าง ๔ บานเปิดไม่ได้เลย หน้าต่าง ๒ บานแรก จึงเปิดได้บานเดียว จึงมืดและร้อน ส่วนมากก็ปิดไว้ เปิดรับแขกที่เฉลียงหน้ามุข ต่อเมื่อมีหน้าที่ทางสภาโตขึ้น จึงจัดห้องหน้ามุขเป็นที่รับแขก ห้องปัจจุบันอาศัยเก็บของบางอย่าง และให้คนที่มาอาศัยอยู่หลับนอนเป็นบางครั้งบางคราว

เมื่อมีการเลือกตั้งครั้งที่ ดร.เดือนขแห่งชั้นกับ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ใช้ห้องหน้ามุขเป็นห้องรับแขก ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช และ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ตอนออกหาเสียง ยังได้ขึ้นพักที่ห้องรับแขกหน้ามุขนี้

ห้องรับแขกปัจจุบันเริ่มจัดเป็นห้องรับแขกตอนใกล้คุณแม่เจ็บหนัก เพราะคิดได้ว่า พอถึงแก่กรรมจะรื้อห้องที่รุ่งรังทันที เมื่อรื้อแล้วก็จะสว่างใช้เป็นห้องรับแขกได้ดี

แต่ไม่ทราบว่าเป็นอย่างไร ข้าพเจ้าได้ให้การว่ามีห้องเดียว และรับว่านายปรีดิขมาในห้องนี้ คุณหญิงก็ให้การว่ามีห้องเดียว น.ส.กมลขาก็ให้การเช่นเดียวกัน

ในการที่พยานฝ่ายเราจะได้ให้การ เห็นจะต้องให้คล้อยตาม เพื่อมิให้ขัดกันจนเกินไป

หลักฐานหักล้างพยาน

หลักฐานทั้งหมดที่เกี่ยวข้องแก่นายตี๋ข้าพเจ้า ทราบไว้หมดแล้ว ได้มอบและชี้แจงให้ผู้ที่จะช่วยเหลือข้าพเจ้า

พยานและเด็กในบ้าน

๑. พยานที่ตำรวจเรียกไปให้ถ้อยคำ นอก จากข้าพเจ้า ก็คือ คุณหญิง น.ส.กมล บุรุษชาติ นายเสถียร ศรยุทธเสนี

๒. ที่ตำรวจเรียกไปสอบถามแต่ไม่ได้จัดมี ๑ คน (เท่าที่ทราบ) คือ น.ส.ชิต ซึ่งเป็นน้า น.ส.ทองใบซึ่งเคยมาอยู่เป็นคนที่ใช้ที่บ้านพร้อม ๆ กับ น.ส.ทองใบ เวลานี้ไปเป็นลูกจ้างอยู่ที่โรงแรม นานกิง ตำรวจมารับไปสอบถามโดยเอารูปพวก เหล่านี้ให้ดูว่า รู้จักใครบ้างไหม? แต่คนนี้ ปฏิเสธไม่รู้จัก ตำรวจให้ น.ส.ทองใบเกลี้ยกล่อม ให้ช่วยปรักปรำ เด็กคนนี้ไม่ยอมแม้ น.ส.ทองใบ จะบอกว่า ตัวเขาเองได้รับเบี้ยเลี้ยงวันละ ๑๐ บาท และเมื่อเรื่องเสร็จเขาจะให้เงินอีกหลาย

๓. น.ส.ชิตกลับตักน.ส.ทองใบว่าเป็นคน ไม่รู้คุณท่าน ข้าไม่เอากับเอ็ง

๔. น.ส.ชิตนำเรื่องนี้มาบอกข้าพเจ้า แต่วันที่มาบังเอิญมาพบนายตำรวจกำลังมาฉายรูป บ้านข้าพเจ้า เลยกลับ ต่อมาได้นำความไป เล่าแก่คนใช้ในบ้านลูกสาวคนโตข้าพเจ้า

๕. นายสะอาด ประวาหะนาวิน คนรถ ขับรถที่ไปกับข้าพเจ้าเมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๔๑ ก็ถูกสอบถาม แต่คนนี้ปฏิเสธไม่รู้ จำ ไม่ได้เลยไม่จด

๖. นายชั้น ประวาหะนาวิน น้องนายสะอาด ประวาหะนาวิน ซึ่งข้าพเจ้ารับไปด้วย ให้ช่วย

๗. แก้วรด ในวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๔๑ ก็ถูกถาม และปฏิเสธจำไม่ได้และไม่สนใจก็ไม่ได้จด

๘. น.ส.กมล บุรุษชาติ มีหน้าที่โดยปกติ ซักผ้า รีดผ้า กวาดบ้าน และหาน้ำรับแขก ใน บางคราว

๙. น.ส.ทองใบฯ มีหน้าที่ช่วยทำครัว ภรรยา นายสะอาดเป็นแม่ครัว และทำความสะอาด บ้านชั้นล่าง

๑๐. น.ส.ชิตฯ ตอนต้นเป็นคนช่วยทำครัว ซักผ้าและทำความสะอาดบ้านชั้นล่าง ตอนหลัง เมื่ออุไรบุตรข้าพเจ้ามีเรือนแล้ว ยกให้ น.ส.ชิตฯ เป็นคนใช้จนลาออกไป

๑๑. มีนางสุรินอีก ๑ คน ที่เคยอยู่ด้วยกัน มากับน.ส.ทองใบ และ น.ส.ชิตฯ ไปอยู่ เป็น ลูกจ้างทางวัดสวนพลู บ้านที่ น.ส.ทองใบฯ ไป อยู่ด้วย ข้าพเจ้ายังไม่ได้ไปพบ และไม่ทราบว่าทางตำรวจเรียกไปหรือไม่

๑๒. นายชั้น ประวาหะนาวิน เป็นเด็กรับใช้ ทัวไป อยู่ที่บ้านแต่ภายหลังเมื่อฝากงานให้ทำ ก็ไม่ค่อยได้รับใช้ ตำรวจถาม มันปฏิเสธจำ ไม่ได้ เลยไม่รู้เรื่องอะไรเลย

๑๓. ยังมีอีก ๒ คน อุไร บุตรีข้าพเจ้ากับ นายประจักษ์ สิทธิชัย บุตรเขย เวลานี้ไปอยู่ บ้านนอกยังมีได้เรียกมาสอบถามเลย

๑๔. อีกคนหนึ่งก็คือ นายกระสินธุ์ ศร

ยุทธเสนี บุตรชายคนโตข้าพเจ้า เวลานี้อยู่ในบ้าน ไม่ได้สอบถาม เพราะส่วนมากแก่กลับบ้านค้าฯ เสมอ

นอกจากนี้ก็มีบุตรสาวสองคน คือ น.ส. ประจวบจิต ศรยุทธเสนี เวลานี้เป็นนักเรียนห้อง

๘ จุฬาลงกรณ์ น.ส.ประไพพิศ ศรยุทธเสนี เวลานี้เป็นนักเรียน ม.๖ ราชนีล่าง เด็กชายพิชิตศรยุทธเสนี นักเรียน ม.๗ จุฬาลงกรณ์ กับเด็กชายธำรง ศรยุทธเสนี อยู่กินนอน ร.ร.วชิราวุธ วิทยาลัย

เกี่ยวแก่ตำรวจสันติบาลและพวกสอบสวน

ในวันที่สอบสวนนั้น พระพิณิจยกำชับว่า เรื่องอย่าแพร่พรายให้ใครทราบ และไม่ควรมไปไหนมาไหนมากนัก ข้าพเจ้าก็บอกว่าห้ามไปไหนมาไหนนั้นยาก เพราะต้องออกไปหากิน

วันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๔๙๑ มาขอฉายรูปบ้านตามที่บันทึกมาข้างต้นแล้ว

วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๔๙๑ พระพิณิจยกมาหาที่บ้านตอนเช้า แต่ไม่พบ พบแต่คุณหญิงพระพิณิจยก บอกคุณหญิงว่า เรียนข้าพเจ้าว่า อย่าตกใจ ได้ตกลงกับจอมพลแล้วคงเป็นพยานตามที่ รับปากไว้ และได้ตัดพยานออก ๒ ปาก คุณหญิงถามว่า ตัดนายตี๋หรือเป่ล่า พระพิณิจยกว่า ไม่ใช่ แล้วบอกว่าวันหลังจะมาใหม่ แล้วก็ลากลับ

วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๔๙๑ เวลาประมาณ ๑๕.๐๐ น. พระพิณิจยกมาหาข้าพเจ้า พบกันก็แจ้งให้ฟังอย่างที่บอกกับคุณหญิง และแจ้งว่าได้เรียนจอมพลให้ช่วยหางานให้ทำแล้วข้าพเจ้าก็ชอบใจ

ข้าพเจ้าจึงต่อว่าๆให้ผมปิดเรื่อง ทำไมหนังสือพิมพ์เอาเรื่องไปลงอย่างครึกโครมเช่นนั้น พระพิณิจยกออกตัวว่าเรื่องนี้เห็นจะเป็นพวกรัฐประหาร เพราะเมื่อเขาไปหาจอมพลนั้น

ได้เล่าเรื่องให้ฟัง ซึ่งมีพวกรัฐประหารอยู่ด้วย

ข้าพเจ้าว่า สำนวนเช่นนี้เขาปิดเป็นความลับกันมิใช่หรือ การที่ปล่อยให้รั่วออกไปผิดๆ ถูกๆเช่นนี้จะว่าอย่างไร พระพิณิจยกนี้

นอกจากนี้ ข้าพเจ้าต่อว่าเรื่องเอาตำรวจมาคอยดูอยู่หน้าบ้าน ใครไปก็ถามใครมาก็ถาม รู้สึกรำคาญเต็มที ทำให้คุณซุบซิบกันมากขึ้น พระพิณิจยกบอกว่า ที่เอามาไว้เพราะรักษาความปลอดภัยให้เท่านั้น ข้าพเจ้าก็ว่าใครจะมาร่ำร้ายข้าพเจ้าจูงมอมไม่เห็น พระพิณิจยกแก้วว่าที่เอามาก็เพราะเกรงจะเป็นอันตราย

พอคืนวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๔๙๑ ก็มีข่าวทางวิทยุกระจายเสียง ประกาศว่า การที่มีตำรวจไปรักษาตามบ้านพยานสำคัญๆนั้น ก็โดยประธานกรรมการไต่สวนกรณีสวรรคต ขอร้องให้จัด เพื่อรักษาความปลอดภัยให้

พอวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๔๙๑ หลวงแผ้วขมาหา ซึ่งเวลานั้น นายสง่า ววรรณดิษฐ์ มาเยี่ยมและมาคุยอยู่ก่อน พอหลวงแผ้วขมา นายสง่าก็ลากลับ หลวงแผ้วขมาเยี่ยมถามถึงสุขทุกข์ก็เลยตอบว่า การที่หนังสือพิมพ์ลงข่าวนั้น ทำให้จิตใจไม่สงบต้องพยายามเก็บตัว และที่เอาตำรวจมาคอยเฝ้าบ้านก็เช่นเดียวกัน ได้

ขอร้องไห้ตเสียไม่ได้หรือ หลวงแฉ้วฯตอบว่า
ทางการเขาจัดมารักษาความปลอดภัยให้ควร
จะยินดี บอกว่าถ้ามาชุมนุมอยู่ก็ไม่เป็นไร แต่นี่มา
กันอย่างเปิดเผย ชั้นเด็กในบ้านก็รู้ว่ามีคนมา
คอยเฝ้ามอง จึงเลยพูดว่าความจริงนั้น ข้าพเจ้า
เชื่อว่าคงไม่มีใครมาทำร้ายข้าพเจ้าแน่ เพราะ
แก่แล้ว ถูกทำร้ายตายเสียก็ดี หลวงแฉ้วฯก็
หัวเราะ ต่อจากนี้ก็คุยกันถึงเรื่องอื่นๆต่อไป
สักครู่ก็ลากลับ

การมาของหลวงแฉ้วฯ ข้าพเจ้าเข้าใจว่า
คงจะมาดูสถานที่ เพราะคนๆนี้ไม่เคยเข้ามา
ในบ้านข้าพเจ้าเลย

วันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๔๙๑ เวลาบ่าย
ประมาณ ๑๕.๐๐ น. พระพิณิจฯ หลวงแฉ้วฯ
และใครอีก ๒ คน ไม่รู้จักมาหา พระพิณิจฯ
เข้าห้องรับแขกคนเดียว ปล่อยสามคนไว้ข้าง

นอก นั่งอยู่ที่ม้าใต้เรือนต้นไม้ ๑ คน อีก ๒ คน
มีหลวงแฉ้วฯด้วย เดินมาทางซานหน้าห้องนาย
เสถียร (ห้องเดิมเรือนคุณแม่) พระพิณิจฯ
กระซิบบอกขออนุญาตให้อัยการเขามาดูสถานที่
หน่อย แล้วกระซิบบอกข้าพเจ้าว่าต้องการจะ
ทำงานองค์การใด จอมพลให้มาถาม องค์การ
ทหารผ่านศึกเอาไหม ตอบว่าองค์การทหาร
ผ่านศึกทราบว่ามีคนครบแล้ว คุณพระฯช่วย
โน้ตมาวันหลังว่ามีองค์การใดจะทำได้บ้าง พระ
พิณิจฯก็ว่าวันหลังจะมาส่งข่าวคุยกันพอสมควร
ก็ลากลับ

ในเวลาคุย เอ่ยถามขึ้นมา วันฉายรูปไม่
ติดเก้าอี้ยาวตัวนี้ (ตัวริมหน้าต่าง) ถามว่าเก้าอี้
ตัวนี้ตั้งอยู่นานแล้วหรือ ตอบว่า บางทีก็ตั้งตรงนี้
และบางทีก็ตั้งทางอีกด้านหนึ่ง และถามว่าห้อง
รับแขกมีห้องเดียวหรือ ตอบว่า เคยมีห้องเดียว

หนังสือพิมพ์

ตอนเช้าวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๔๙๑ ก็มี
คนมาบอกว่าแขกมาหา ข้าพเจ้าก็ลงไปรับ จึง
ทราบว่าเป็นพวกหนังสือพิมพ์ บอกว่า หลวง
มหาสิทธิ์ฯใช้ให้มาถามว่า ได้ทราบว่าการกรมการ
สอบสวนเชิญตัวไปสอบสวนจริงหรือ ตอบว่า
จริง แล้วข้าพเจ้าก็พูดตบตบว่า ไปเรียนคุณ
หลวงฯด้วยว่า อย่าเอาไปลงเลย เพราะเป็น
เรื่องที่ไม่มียมงคลแก่ตัวเลย แล้วผู้นี้ก็ลากลับ

รุ่งขึ้นก็มีมาขอสัมภาษณ์อีก ข้าพเจ้าขอ
ตัวไม่รับ คนนี้บอกกับเด็กๆว่า ถ้าไม่ให้พบ
ถ้าลงตลาดเคลื่อนไปจะมาว่าเขาไม่ได้มา ตอบ
กับเด็กไปว่าตามใจ

ต่อมาก็มาอีกหลายฉบับ ข้าพเจ้าไม่รับเลย
สักฉบับเดียว

ที่เกี่ยวแก่หนังสือพิมพ์ก็มีเพียงเท่านี้

คำขอร้อง

ขอความเห็นใจครั้งสุดท้าย

ข้าพเจ้ารวบรวมบันทึกนี้ขึ้น ก็เพื่อแสดงความจริงและบริสุทธิ์ใจ มอบให้แก่ผู้ที่ข้าพเจ้ามอบโชคชะตาของข้าพเจ้าให้ไว้แก่เขา ให้เขาช่วยชี้แจงความจำเป็นที่ต้องเอาตัวรอดเพราะเหตุใดให้ผู้สมควรจะเปิดเผยเรื่องของข้าพเจ้าให้เขาทราบ ที่ข้าพเจ้าไม่อาจจะแก้ความคลาดเคลื่อนในหนังสือพิมพ์ได้ขณะนี้ ก็เพราะเป็นเรื่องที่จะต้องขึ้นสู่ศาลไม่ใช่เรื่องธรรมดา เรื่องธรรมดา หนังสือพิมพ์ลงคลาดเคลื่อนเราย่อมแก้ได้ แต่เรื่องนี้หากลงแก้ อาจทำให้ความคิด

ที่จะหักล้างพยานสำคัญที่ปรักปรำ ข้าพเจ้าเสียไป จึงยอมทนนิ่งให้คนเข้าใจเอาเองไปก่อน เมื่อถึงเวลาจึงจะค่อยแก้เป็นตอนๆไป ทั้งนี้หวังว่า การที่ข้าพเจ้าไม่ยอมชี้แจงต่อผู้ที่แม่แต่คุ้นเคยกันมาก และผู้ที่ได้อ่านพบบันทึกนี้คงมีความกรุณาและเห็นใจข้าพเจ้า หากคิดจะแก้แทนข้าพเจ้าก็ขอได้โปรดระงับไว้ก่อน รอเมื่อถึงโอกาส ซึ่งเป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าเอง และขอได้โปรดถือว่า บันทึกนี้เป็นความลับ ซึ่งข้าพเจ้าไม่ต้องการเปิดเผย

กป. ศรยุทธเสนี

๒ สิงหาคม ๕๑

หมายเหตุบรรณาธิการ:

พระพินิจชนคดี มีนามเดิมว่า ‘ยกเซ่ง แซ่ด่าน’ เป็นชาวจีน โดยกำเนิด เกิดในเกาะไหหนาน (ไหหลำ) เข้ารับราชการในกรมตำรวจโดยเปลี่ยนชื่อและนามสกุลเป็น ‘เซ่ง อินทรทูต’ ยศและตำแหน่งสูงสุดในช่วงปลายสงครามมหาเอเซียบูรพาเป็นพลตำรวจตรี ผู้บังคับการตำรวจนครบาล ได้เป็นสามีของหม่อมราชวงศ์บุญรับ ปราโมช พี่สาวหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช และหม่อมราชวงศ์ศีกฤทธิ ปราโมช กระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่งเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๘๙ (สมัยรัฐบาลพลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์) ให้ออกจากราชการในข้อหาหม่อมองในการจัดการทรัพย์สินญี่ปุ่นภายหลังญี่ปุ่นแพ้สงคราม

ภายหลังรัฐประหารเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๙๐ ได้กลับเข้ารับราชการในตำแหน่งประจำกองกำกับการตำรวจสันติบาลกอง ๒ เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ.๒๔๙๑ (สมัยรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์)

ในต้นร่างวิทยานิพนธ์ของ พ.ต.ท.สมพงษ์ แจ้งเร็ว (พ.ศ.๒๕๔๔-ยังไม่ได้พิมพ์เผยแพร่) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ ดังนี้

“เป็นที่น่าสังเกตว่า พลตำรวจตรีพระพินิจชนคดี แม้จะเคยดำรงตำแหน่งผู้บังคับการตำรวจนครบาล มาก่อนก็ตาม แต่เมื่อกลับเข้ารับราชการใหม่ ก็ต้องเริ่มต้นที่ตำแหน่งประจำกองกำกับการตำรวจสันติบาลกอง ๒ เท่านั้น จนเมื่อปรับปรุงกรมตำรวจ ปี ๒๔๙๑ (ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม) ซึ่งจอมพล

ป. พิบูลสงคราม ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยควบคู่กับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจึงได้แต่งตั้งให้ พันเอกเผ่า ศรียานนท์ (อดีตท.ส.ของต.ส.สมัยที่เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม) ขึ้นดำรงตำแหน่งผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ (ขณะนั้น ตำแหน่งรองอธิบดียังไม่ได้มีกำหนดไว้) พร้อมกับเลื่อนยศเป็น พลตำรวจตรี” พ.ต.ท.สมพงษ์ ตั้งข้อสังเกตไว้ด้วยว่า

“การนำพลตำรวจตรีพระพิณิจเข้ามารับราชการใหม่ครั้งนี้ของคณะรัฐประหารนี้ สันนิษฐานได้ว่า เพื่อให้กลับมา ‘จัดการ’ นายปรีดี พนมยงค์ และคณะ ใน ‘คดีสวรรคต’ เพราะเราจะเห็นได้ว่า ทันทีที่ พลตำรวจตรีพระพิณิจเข้าดำรงตำแหน่งในกรมตำรวจอีกครั้ง ภารกิจแรกของเขา ก็คือ การฟื้นคดีสวรรคต ขึ้นสอบสวนใหม่ ซึ่งนำไปสู่การประหารชีวิตผู้ต้องหา ๓ คนในเวลาต่อมา (รายละเอียดเกี่ยวกับการที่พลตำรวจเอกพระพิณิจขึ้นคดีสร้างพยานเท็จ, ประหารชีวิตผู้ต้องหาทั้ง ๓ คน ดูใน *สังจะวาท* ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ *พลต.อ.พระพิณิจชนคดีกับแผนการปลงพระชนม์ นนทบุรี, สถาบันวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม*)

เป็นที่น่าสังเกตว่า พลตำรวจเอกพระพิณิจชนคดี นับเป็นบุคคลสำคัญของกรมตำรวจเวลานั้นและต่อมา ดังจะเห็นได้จาก การที่ ได้รับยศพลตำรวจเอก และเคยได้รักษาการในตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจและได้รับการต่ออายุราชการหลายครั้ง กล่าวคือ เมื่อพลตำรวจเอกพระพิณิจเกษียณอายุราชการครั้งแรก เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๔๙๐ กระทรวงมหาดไทยสั่งต่ออายุราชการให้มีกำหนด ๑ ปี คือ ถึงวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๔๙๑

ครั้งที่ ๒ เมื่อ ธันวาคม ๒๔๙๑ กระทรวงมหาดไทยสั่งต่ออายุราชการให้มีกำหนด ๑ ปี คือ ถึง ๑๙ ธันวาคม ๒๔๙๒

ครั้งที่ ๓ เมื่อ ๒๐ ธันวาคม ๒๔๙๒ คณะรัฐมนตรีสั่งต่ออายุราชการให้มีกำหนด ๑ ปี คือ ถึง ๑๙ ธันวาคม ๒๔๙๓

ครั้งที่ ๔ เมื่อ ๒๐ ธันวาคม ๒๔๙๓ คณะรัฐมนตรีสั่งต่ออายุราชการให้มีกำหนด ๑ ปี คือ ถึง ๑๙ ธันวาคม ๒๔๙๔

ครั้งที่ ๕ เมื่อ ธันวาคม ๒๔๙๔ คณะรัฐมนตรีสั่งอนุมัติต่อเวลาราชการให้อีก มีกำหนด ๑ ปี คือ ถึง ๑๙ ธันวาคม ๒๔๙๕

ครั้งที่ ๖ เมื่อ ๒๐ ธันวาคม ๒๔๙๕ คณะรัฐมนตรีให้ต่อเวลาราชการให้อีก ๑ ปี ถึง ๑๙ ธันวาคม ๒๔๙๖

ครั้งที่ ๗ เมื่อ ๒๐ ธันวาคม ๒๔๙๖ คณะรัฐมนตรีอนุมัติต่อเวลาราชการให้ ๑ ปี ถึง ๑๙ ธันวาคม ๒๔๙๗

ครั้งที่ ๘ เมื่อ ๒๐ ธันวาคม ๒๔๙๗ คณะรัฐมนตรีอนุมัติต่อเวลาราชการให้อีก ๑ ปี นับตั้งแต่ ๒๐ ธันวาคม เป็นต้นไป

กระทั่งวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๔๙๘ กระทรวงมหาดไทยอนุญาตให้ลาออกจากราชการ (พิณิจชนคดี, ๒๕๑๓ : ไม่ปรากฏหน้า)

ความสำคัญของข้อสังเกตนี้ก็คือ พลตำรวจเอกพระพิณิจชนคดี ได้ปฏิบัติภารกิจในการ ‘จัดการ’ กับ คณะของนายปรีดี พนมยงค์ ติดต่อกันเป็นเวลายาวนานถึง ๘ ปี

16 กุมภาพันธ์ 2468

บุตร

จากหมายฉบับนี้ไปเป็นจดหมายครั้งสุดท้ายในชีวิตของฉัน ซึ่งเราจะคงจากกัน
ไป ฉันจะไม่โทษหรือทำผิดกับใครอย่างหนึ่ง บางที แท้จริงตายโดยที่ไม่ได้
มีความผิด จดหมายนี้คงเขียนใจ เพราะมีเรื่องของผมไม่ไกลจากใจใครที่มีความรัก
ตายโดยความ มนุษย์โรม ทุกสิ่งทุกอย่างรวมทั้งความฝันที่เพิ่มใจ แต่เป็น
คราวเคราะห์ของคนที่ต้องตายไป คนไม่มีความรัก จากนี้ไปนี่อะไรจะรู้สึก
นอ อารมณ์ ร่องรอยของรักมาที่หัวใจ อย่าไปเชื่อคนร้ายนัก เพราะผมจะคง
อยู่รักษา ตัวผมไม่มีความ พยายามจะดีทุกอย่างของสม อนึ่งในระหว่างที่อยู่กับ
กันมา มาทำอะไรที่ผิดหรือไม่บ้าง ก็ขอให้ใจดีด้วย ฉันก็เขียนใจในพันนกรรม
ไว้โดยย่อ ขอให้ใจดีเป็นระเบียบ

จากฉันเป็นครั้งสุดท้าย และจะไม่โทษกันอีก

บุษย์ ปัทมศรีนทร์

ป.๑.

ไม่ว่าเรื่องในการที่จะมีผู้ปกครองใหม่ ทุกที่เราจะเลี้ยงดูคนโต ระวัง
อย่าไปเอาคนที่ระมาดทุกที่ที่มันมีคนของสม นี้พูดโดยจริงใจ.

บุษย์

ศร ๖๖

หม่อม นพคุณ

17 ก.พ. ๑๖

๓

จดหมาย นายบุศย์ ปัทมศริน

(สำเนา)

๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๙

บุญสม

จดหมายฉบับนี้เป็นจดหมายครั้งสุดท้ายในชีวิตของฉัน ซึ่งเราจะต้องจากกัน โดยฉันไม่ได้กระทำผิดคิดร้ายอย่างหนึ่งอย่างใด แต่ก็ต้องตาย ตายโดยที่ไม่ได้มีความผิด ขอสมอย่าได้เสียอกเสียใจ เพราะตัวของสมไม่ได้ตายโดยมีความผิด ตายโดยความอยุติธรรม ทุกสิ่งทุกอย่างสมรู้ว่าฉันบริสุทธิ์เพียงไร แต่เป็นคราวเคราะห์ของฉันที่ต้องตายโดยไม่ได้มีความผิด จากนี้ไม่มีอะไรจะพูดอีก นอกจากขอรับรองให้สมจงรักภักดีให้ดี อย่าใช้สุรุษสุรายนิก เพราะสมจะต้องอยู่รักษาตัวต่อไปอีกนาน จนกว่าจะที่สุดอายุของสม หนึ่งในระหว่างที่อยู่ด้วยกันมา ถ้ามีอะไรที่ผิดลั้งไปบ้างก็ขอให้อโหสิด้วย ฉันได้เซ็นชื่อในพินัยกรรมไว้ให้แล้ว ขอให้ใช้ให้เป็นประโยชน์

จากฉันเป็นครั้งสุดท้าย และจะไม่ได้พบกันอีก

บุศย์ ปัทมศริน

ปล. ไม่ขัดข้องในการที่จะมีผู้ปกครองใหม่ คู่ที่เขาจะเลี้ยงดูสมได้ ระวังอย่าไปเอาคนที่จะมาตามดูทรัพย์สมบัติของสม นี้พูดโดยใจจริง

บุศย์

ตรวจ

ทลอม บุญอ่อน

๑๗ ก.พ. ๙๙

๕

คำขอขมา

ของ ห้างหุ้นส่วนจำกัดบรรณกิจเทรตติ้ง
และ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เพิกถอนคำตัดสินของคณะกรรมการพิจารณาหนังสือแห่งชาติ

“ประกาศเรื่อง

กระทรวงศึกษาธิการเพิกถอนรางวัลชมเชย
หนังสือชื่อ “ชีวิต ๕ แผ่นดินของข้าพเจ้า” เรียบเรียง
โดย พล.ท.ประยูร ภมรมนตรี

และ

คำขอขมาของห้างหุ้นส่วนจำกัดบรรณกิจเทรตติ้ง จำกัดที่ ๒

ตามที่คณะกรรมการพิจารณาหนังสือแห่งชาติประจำปี ๒๕๑๙ ตัวแทนของกระทรวงศึกษาธิการ ได้ตัดสินและให้เอกสารหลักฐานรางวัลชมเชยหนังสือเรื่อง “ชีวิต ๕ แผ่นดินของข้าพเจ้า” เรียบเรียงโดย พล.ท.ประยูร ภมรมนตรีซึ่งห้างหุ้นส่วนจำกัดบรรณกิจเทรตติ้งได้โฆษณาจำหน่ายแก่ประชาชนทั่วไปนั้น

นายปรีดี พนมยงค์ จึงเป็นโจทก์ยื่นฟ้องกระทรวงศึกษาธิการ จำกัดที่ ๑ ห้างหุ้นส่วนจำกัดบรรณกิจเทรตติ้ง เป็นจำเลยที่ ๒ ต่อศาลแพ่งตามคดีหมายเลขดำที่ ๘๕๘๖/๒๕๒๓ ฐานโฆษณาหนังสือที่มีข้อความฝ่าฝืนความจริงทำให้โจทก์เสียหาย

กระทรวงศึกษาธิการ จำกัดที่ ๑ โดย นายสิปพนนท์ เกตุทัต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงนั้น ได้มีประกาศลงวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๒๓ เพิกถอนให้รางวัลชมเชยหนังสือเล่มที่ พล.ท.ประยูรฯ เรียบเรียง และเพิกถอนเอกสารหลักฐานที่ให้แก่ ห.ส.จ.บรรณกิจเทรตติ้ง นั้นแล้ว

ห้างหุ้นส่วนจำกัด บรรณกิจเทรตติ้ง ขอรับผิดที่ได้โฆษณาหนังสือเล่มดังกล่าว ซึ่งทำให้นายปรีดี พนมยงค์ ได้รับความเสียหาย และยอมส่งมอบหนังสือ “ชีวิต ๕ แผ่นดินฯ” ที่เหลืออยู่อีก ๑ พันเล่ม ต่อศาลแพ่งเพื่อทำลาย และได้ทำสัญญาประนีประนอมต่อศาลยอมรับผิดตามที่โจทก์ฟ้องทุกประการ

ศาลแพ่ง ได้พิพากษาเมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๒๕ ให้คดีสิ้นสุดลง ตามหนังสือประนีประนอมยอมความระหว่างโจทก์กับจำเลยแล้ว

ห้างหุ้นส่วนจำกัด บรรณกิจเทรตติ้ง จำกัดที่ ๒ จึงประกาศขอขมา นายปรีดี พนมยงค์ ณ ที่นี้ พร้อมทั้งได้นำประกาศกระทรวงศึกษาธิการพิมพ์ไว้ต่อท้ายคำขอขมาของห้างฯด้วย

ประกาศมา ณ วันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๒๕

ลงชื่อ ห้างหุ้นส่วนจำกัด บรรณกิจเทรตติ้ง จำกัดที่ ๒

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ

ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นต้นมา กระทรวงศึกษาธิการได้ตั้งคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ขึ้น ตามคำแนะนำขององค์การศึกษาศหประชาชาติ และคณะกรรมการคณะนี้ได้รับหน้าที่ดำเนินการ จัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติสืบต่อมา คณะกรรมการดังกล่าวนี้ก็ได้แต่งตั้งคณะกรรมการและ อนุกรรมการรับช่วงงานต่อๆกันไป

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๙ คณะกรรมการพิจารณาหนังสือแห่งชาติประเภทสารคดีได้ตัดสินใจให้รางวัล ชมเชยหนังสือยอดเยี่ยม ประจำปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ประเภทสารคดีแก่สำนักพิมพ์บรรณกิจ ผู้พิมพ์หนังสือ เรื่อง “ชีวิต ๕ แผ่นดินของข้าพเจ้า” โดย พลโทประยูร ภมรมนตรี และคณะกรรมการจัดงานสัปดาห์ หนังสือแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๑๙ ได้ให้สิ่งที่เป็นหลักฐานแก่สำนักพิมพ์นั้น ซึ่งได้ลงพิมพ์ภาพไว้ในหน้าต้นหนังสือเล่มนั้น

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๒๒ นายปรีดี พนมยงค์ อดีตผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และอดีตนายกรัฐมนตรี ได้ยื่นคำประท้วงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ แสดงว่ามีข้อความ มากมายหลายประการในหนังสือเล่มนี้ ที่ฝ่าฝืนความจริงที่ปรากฏในเอกสารหลักฐาน และไม่สมเหตุ สมผลแห่งหนังสือประเภทสารคดีตามความเข้าใจของคนไทยโดยทั่วไป และตามหลักเกณฑ์ที่คณะ กรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติได้กำหนดไว้

กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อผดุงไว้และส่งเสริมสัจจะแห่งประวัติศาสตร์ของ ไทย และเพื่ออนาคตแห่งกุลบุตรกุลธิดาของชาติไทย เป็นตัวอย่างศีลธรรมจรรยาอันดี และเพื่อ หลีกเลี่ยงความเสียหายที่ นายปรีดี พนมยงค์ ได้รับจากคำจูงใจของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องดังกล่าวนี้ กลับกันดี กระทรวงศึกษาธิการจึงประกาศเพิกถอนคำตัดสินของคณะกรรมการพิจารณาหนังสือแห่งชาติ ประเภทสารคดีที่ได้ตัดสินให้รางวัลชมเชยหนังสือเล่มนั้นของ พลโท ประยูร ภมรมนตรี ว่าเป็นหนังสือ ยอดเยี่ยมประเภทสารคดี ประจำปี พ.ศ. ๒๕๑๘ และประกาศถอนสิ่งที่เป็นหลักฐาน ซึ่งคณะ กรรมการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๙ ที่ให้แก่ สำนักพิมพ์ บรรณกิจ นั้นด้วย

ประกาศ ณ วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๒๓

นายสิปพนนท์ เกตุทัต

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

๕

คำขอขมา ของ
นายชาติ เอี่ยมกระสินธุ์

นายชาติ เอี่ยมกระสินธุ์ เขียนข้อความอันเป็นการหมิ่นประมาทใส่ความ ท่านปรีดี พนมยงค์ ในหนังสือที่เขาแต่งขึ้นชื่อ “ในหลวงอานันท์ กับ คดีลอบปลงพระชนม์” ต่อมาท่านได้ยื่นฟ้อง นายชาติ เอี่ยมกระสินธุ์ กับพวกต่อศาลแพ่ง คดีหมายเลขดำที่ ๘๖๑๒/๒๕๒๑ คดีหมายเลขแดงที่ ๕๘๑๐/๒๕๒๒ ศาลพิพากษาลงวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๒๒ โดยจำเลยยอมรับผิดและขอมา ตั้งคำประกาศขอขมาต่อไปนี้

ประกาศ

“ข้าพเจ้านายชาติ เอี่ยมกระสินธุ์ จำเลยที่ ๑ และห้างหุ้นส่วนจำกัดประพันธ์สาส์น จำเลย ที่ ๔ ขอแถลงความจริงว่า โจทก์เป็นผู้บริสุทธิ์ในกรณีสวรรคตของในหลวงอานันท์มหาราช รัชกาล ที่ ๘ โจทก์ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง โจทก์ได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จงรักภักดี ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ เป็นที่เห็นประจักษ์ดังได้มีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯยกย่องโจทก์ไว้ในฐานรัฐบุรุษอาวุโส ตามประกาศพระบรมราชโองการ ณ วันที่ ๘ เดือนธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๘ นั้นแล้ว และการที่โจทก์หลบหนีออกนอกประเทศนั้น เพราะ หลบหนีรัฐประหารเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

จึงประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน

ลงชื่อ ชาติ เอี่ยมกระสินธุ์ จำเลยที่ ๑
(นายชาติ เอี่ยมกระสินธุ์)

ลงชื่อ ประพันธ์ เตชะธาดา ผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด ประพันธ์สาส์น
(นายประพันธ์ เตชะธาดา)

สุวัตร อกภัยภักดี ทนายจำเลยที่ ๑

๖

คำขอขมา ของ
ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กับพวก

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ผู้เป็นน้องภรรยาของ พล.ต.อ.พระพิณิจจนคดี และเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งในพรรคประชาธิปัตย์ ที่เอากรณีสวรรคตของในหลวงอานันทมหิดล มาเป็นเครื่องมือทางการเมืองทำลาย ท่านปรีดีฯ ซึ่งต่อมา ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กับพวกก็ไม่อาจฝ่าฝืนสักจะได้ จึงได้ประกาศขมาท่านปรีดี ดังสำเนาประกาศต่อไปนี้

ประกาศ

ตามที่นายปรีดี พนมยงค์ ได้เป็นโจทก์ฟ้อง บริษัท สยามรัฐ จำกัด ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นายสำเนียง ชันธชวนะ นายประจวบ ทองอุไร และนายประหยัด ศ.นาคะนาท เป็นจำเลยต่อศาลแพ่งในข้อหาละเมิดโจทก์ตามคดีหมายเลขดำที่ ๗๒๓๖/๒๕๑๓ เนื่องจากหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ฉบับลงวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๑๓ และหนังสือพิมพ์สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์ ฉบับลงวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๑๓ ลงข้อเขียนซึ่งเขียนโดย นายสำเนียง ชันธชวนะ ใช้นามปากกาว่า ส.ธ.น. ซึ่งมีใจความว่า โจทก์พัวพันในกรณีสวรรคตนั้น

จำเลยขอแถลงความจริงว่า โจทก์ไม่เคยเป็นจำเลยในคดีสวรรคตเลย และไม่เคยถูกศาลพิพากษาว่ากระทำผิด เมื่อโจทก์ไม่เคยถูกศาลพิพากษาลงโทษ จึงถือว่าโจทก์ยังบริสุทธิ์

ส่วนการที่โจทก์หลบหนีออกจากประเทศไทยนั้น เป็นเพราะหลบหนีการรัฐประหาร จึงขอให้ผู้อ่านทราบความจริง และขออภัยในความคลาดเคลื่อนนี้ด้วย

บริษัท สยามรัฐ จำกัด
ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
นายสำเนียง ชันธชวนะ
นายประจวบ ทองอุไร
นายประหยัด ศ.นาคะนาท

๓)

**คำขอขมา ของ
หนังสือพิมพ์ หลักเมืองสมัยไทยเดลี**

ต่อมาหนังสือพิมพ์ หลักเมืองสมัยไทยเดลี ฉบับลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๑๓ หน้า ๘ ได้ลงข้อความเป็นการหมิ่นประมาทใส่ความ ท่านปรีดี ในกรณีสวรรคตอีก ท่านปรีดี จึงได้ฟ้องต่อศาลแพ่ง ตามคดีหมายเลขดำที่ ๑๑๓/๒๕๑๔ ในที่สุดจำเลยในคดีนั้นต้องประกาศขออภัยท่านปรีดี ดังข้อความต่อไปนี้

ประกาศ

ตามที่ นายปรีดี พนมยงค์ ได้เป็นโจทก์ฟ้อง บริษัท ไทยเดลีการพิมพ์ จำกัด ที่ ๑ นายสาร บรรดาศักดิ์ ที่ ๒ นายรุ่งโรจน์ นรเชษฐวุฒิชัย ที่ ๓ และ นายจ่านง แก้วโสวัฒนะ ที่ ๔ เป็นจำเลยต่อศาลแพ่ง ในข้อหาละเมิดปฎิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน และหมิ่นประมาทใส่ความทำให้โจทก์เสียหาย ตามคดีหมายเลขดำที่ ๑๑๓/๒๕๑๔ เนื่องจากหนังสือพิมพ์หลักเมืองสมัยไทยเดลี ฉบับลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๑๓ หน้า ๘ ลงข้อความซึ่งเขียนโดยจำเลยที่ ๒ ใช้นามปากกาว่า ขวานทอง ในคอลัมน์ตอบปัญหาขัดข้องหมองใจ เป็นการหมิ่นประมาทนายปรีดี พนมยงค์ หรือหลวงประดิษฐมนูธรรม ว่า เป็นคนเสื่อมชาติกำเนิดของตนเอง ไม่มีน้ำใจเป็นนักกีฬาจะเป็นผู้มีน้ำใจเป็นนักประชาธิปไตยไม่ได้ และเป็นอัยโจรปล้นราชบัลลังก์ มีการพัวพันในกรณีสวรรคตด้วยนั้น

บัดนี้ ข้าพเจ้าจำเลยทั้งสี่คน ได้รู้สึกสำนึกว่า ข้อความที่จำเลยเผยแพร่ข้างต้นนั้น มิได้มีมูลความจริงแต่ประการใดเลย

ข้าพเจ้าจำเลยทุกคนจึงขออภัย นายปรีดี พนมยงค์ หรือหลวงประดิษฐมนูธรรม โจทก์ ที่ถูกข้าพเจ้าทั้งหลายใส่ความด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ดังกล่าวแล้ว ซึ่ง นายปรีดี พนมยงค์ ได้กรุณาให้อภัยและถอนฟ้องคดีแล้ว

นายรุ่งโรจน์ นรเชษฐวุฒิชัย	ในนาม บริษัทไทยเดลีการพิมพ์ จำกัด จำเลยที่ ๑
นายสาร บรรดาศักดิ์	จำเลยที่ ๒
นายรุ่งโรจน์ นรเชษฐวุฒิชัย	จำเลยที่ ๓
นายจ่านง แก้วโสวัฒนะ	จำเลยที่ ๔